

Sijaissynnytyksen sallittavuus Suomessa

Siivonen, Henna

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sijaissyntytyksen sallittavuus Suomessa

Henna Siivonen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu 2019

Henna Siivonen

Sijaissynnytyksen sallittavuus Suomessa

Vuosi 2019 Sivumäärä 44

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia sijaissynnytyksen sallittavuutta Suomessa. Työssä selvitettiin, miten sijaissynnytyksen sallittavuus muuttui Suomessa hedelmöityshoitolaisten voimaantumisen jälkeen. Vertailun vuoksi työssä tutkittiin Englannin ja Israelin lainsäädäntöjä sijaissynnytyksen osalta. Tavoitteena oli selvittää, pitäisikö sijaissynnytys sallia Suomessa sekä millainen sääntelyn tulisi olla, jos sijaissynnytys sallittaisiin. Opinnäytetyö tarjoaa oleellista tietoa sijaissynnytyksestä, jota esimerkiksi oikeusministeriö voi hyödyntää lainvalmistelussa. Työ tarjoaa hyödyllistä tietoa myös terveydenhuollon henkilökunnalle.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehelyssä selvitettiin ensin sijaissynnytyksjärjestelyyn liittyvät olennaisimmat käsitteet sekä lapsettomuuden hoitovaihtoehdot. Järjestelyyn liittyviä käsitteitä määriteltiin Suomen lainsäädännön mukaan ja käsitteiden määrittely auttaa osallaan ymmärtämään sijaissynnytyksen kieltämisen syitä. Lapsettomuuden hoitomuotojen selvittäminen auttaa ymmärtämään, miten raskaus voidaan aloittaa sijaissynnytyksjärjestelyssä. Teoreettisen pohjan luomisen jälkeen työssä selvitettiin sijaissynnytyksjärjestelyn lainsäädännöllistä puolta Suomessa, Englannissa sekä Israelissa. Jotta voitiin ottaa kantaa siihen, tulisiko sijaissynnytys Suomessa sallia, oli tarpeellista tutkia sellaisten maiden lainsäädäntöä, jossa järjestely on sallittua. Työn loppuun koottiin Suomessa esiintyneitä sijaissynnytyksjärjestelyn sallimista puoltavia sekä vastustavia argumentteja.

Menetelmänä opinnäytetyössä käytettiin oikeusvertailua. Työssä tutkittiin ja vertailtiin eri maiden lainsäädäntöjä, jotta nähtiin, minkälaisia vaihtoehtoja sijaissynnytyksen sallimiselle on olemassa. Vertailemalla muiden maiden lainsäädäntöjä Suomessa vallitseviin näkemyksiin, saatiin ratkaisu siihen, pitäisikö sijaissynnytys sallia Suomessa.

Keskeisenä tuloksena todettiin, että sijaissynnytys tulisi Suomessa sallia ei-kaupallisessa muodossa eli sellaisena, kuin se on sallittu Englannissa ja Israelissa. Järjestelyn luonteesta johtuen sijaissynnytyksen tulisi olla Suomessa kuitenkin tarkoin säänneltyä ja järjestelyä varten tulisi perustaa Israelin tapaan oma päättävä elin.

Asiasanat: Sijaissynnytys, lapsettomuus, Englanti, Israel

Henna Siivonen

The admissibility of surrogacy in Finland

Year	2019	Pages	44
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to study the admissibility of surrogacy in Finland. In the thesis, it was discovered how the admissibility of surrogacy changed in Finland after the Act on Assisted Fertility Treatments came into force. In comparison, the legislation of England and Israel was also studied in the thesis. The goal of the thesis was to find out should surrogacy be allowed in Finland and if so, what the regulation should be. The thesis provides significant information about surrogacy, which can be used for example by the Ministry of Justice in the drafting of legislation. The thesis also provides useful information for the personnel of health care.

In the theoretical framework of the thesis the most relevant concepts of surrogacy arrangement and the treatment options of childlessness were first explained. The concepts of surrogacy arrangement were defined by Finnish legislation and defining the concepts helps in a way to understand the reasons for prohibition of surrogacy. The determination of the infertility treatments helps to understand how pregnancy starts in a surrogacy arrangement. After the creation of the theoretical basis, the legislation of surrogacy in Finland, England and in Israel was traced. In order to take a stand as to whether surrogacy should be allowed in Finland, it was necessary to study the legislation of countries that allow surrogacy arrangements. Lastly in the thesis the arguments in Finland on behalf of and against surrogacy were assembled.

The method used in the thesis was comparative law. Legislation of different countries was studied and compared in order to notice what kind of options there are to allow surrogacy. By comparing the legislations of other countries to the views in Finland, the solution as to whether surrogacy should be allowed in Finland was obtained.

The main result was that surrogacy should be allowed in Finland in a non-commercial form that is in the form as it's allowed in England and in Israel. Due to the nature of the arrangement, surrogacy should be precisely regulated and an independent decision-making body for the arrangement should be established, as it's done in Israel.

Keywords: Surrogacy, childlessness, England, Israel

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Käsitteiden määrittely	9
2.1	Aiotut vanhemmat	10
2.2	Äiti ja isä	11
2.3	Adoptio	11
2.4	Huoltajuus.....	12
3	Lapsettomuuden hoitomuodot	13
4	Sijaissynnytys	16
5	Sijaissynnytys Suomessa	18
5.1	Sijaissynnytyksen kieltämisen syyt	20
5.2	Hedelmöityshoitolaki	21
5.3	Sijaissynnytyksjärjestelyn hakeminen ulkomailta	22
6	Sijaissynnytys Englannissa.....	24
6.1	Vanhemmuuden määritelmät	24
6.2	Ei-kaupallinen sijaissynnytys	26
6.3	Kaupallinen sijaissynnytys	28
6.4	Hinta	29
7	Sijaissynnytys Israelissa.....	30
7.1	Sijaissynnytyksjärjestelyn edellytykset	31
7.2	Sijaissynnytyksjärjestelyyn pääsy	33
7.3	Vanhemmuus sijaissynnytyksjärjestelyssä	34
8	Argumentit sijaissynnytyksen sallimiseen ja kieltämiseen Suomessa	34
8.1	Argumentteja puolesta.....	35
8.2	Argumentteja vastaan	36
9	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	37
	Lähteet	44
	Taulukot.....	48

1 Johdanto

Sijaissynnytyksellä tarkoitetaan järjestelyä, jossa nainen, eli sijaissynnyttäjä, saatetaan raskaaksi ja hän synnyttää lapsen, joka luovutetaan syntymän jälkeen toisen henkilön tai pariskunnan kasvatettavaksi.¹ Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, tulisiko sijaissynnytys sallia Suomessa ja mikäli sijaissynnytys sallittaisiin, millainen sitä koskevan sääntelyn tulisi olla. Tavoitteena oli, että valmista opinnäytetyötä voisi esimerkiksi oikeusministeriö hyödyntää sijaissynnytystä koskevan lain valmistelussa. Vuonna 2013 uutisoitiin, ettei oikeusministeriö silloisella hallituskaudellaan tulisi valmistelemaan sijaissynnytystä koskevaa lakimuutosta, mutta sijaissynnytyskysymyksen ratkaisua varten tehtiin paljon pohjatyötä². Tämä uutisointi viittaisi siihen, että oikeusministeriön valmistelema lakimuutos olisi vielä edessäpäin. Lisäksi työ tarjoaa hyödyllistä tietoa sijaissynnytyksestä ja lapsettomuuden hoitomuodoista, joita terveydenhuollon henkilökunta voi käyttää esimerkiksi selittäessään asiakkailleen, miksi sijaissynnytys on Suomessa kiellettyä ja mitä sallittuja vaihtoehtoja lapsettomuuden hoidolle on käytettävissä.

Opinnäytetyössä sijaissynnytystä tutkitaan ensin yleisesti lapsettomuuden hoitomuotona, jonka jälkeen selvitetään Suomen lainsäädäntöä sijaissynnytyksen osalta ennen ja jälkeen hedelmöityshoitolaain (1237/2006) voimaantulon. Jotta opinnäytetyössä saataisiin vastaus siihen, tulisiko sijaissynnytys Suomessa sallia, selvitetään työssä sellaisten maiden lainsäädäntöä, jossa sijaissynnytys on sallittu. Ensimmäinen tutkittavista maista on Englanti, jossa sijaissynnytys on sallittua, mutta useilla eri säännöksillä rajattua. Englanti valikoitui tutkittavaksi maaksi sen selkeän lainsäädännön ja positiivisten sijaissynnytyskokemusten takia. Toinen tutkittavista maista on Israel, jossa sijaissynnytysjärjestelyjä varten on perustettu oma erikoiskomitea. Israelissa järjestelyyn pääsyyn on tarkat kriteerit, joiden avulla pyritään suojelemaan järjestelyyn ryhtyviä osapuolia. Israel valikoitui tutkittavaksi maaksi sen kehittyneen ja tarkasti säännellyn sijaissynnytystä koskevan järjestelmän vuoksi. Työn lopuksi tutustaan vielä Suomessa esiintyneisiin argumentteihin sijaissynnytyksen sallimisesta. Pääasiassa sijaissynnytystä koskevat argumentit jakautuvat sijaissynnytyksen täyskieltoa kannattaviin näkemyksiin ja sijaissynnytyksen sallimista puoltaviin näkemyksiin.

---

¹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9.

² Savolainen 2013.

Sijaissynnytysjärjestelyyn hakeutuminen voi tulla kyseeseen silloin, kun lapsettomuuden syynä on kohdun puuttuminen tai kohdun rakenteellinen taikka toiminnallinen vika. Yleisesti hyväksytyn määritelmän mukaan tahattomalla lapsettomuudella tarkoitetaan sitä, että pari ei ole saanut alkuun raskautta vähintään vuoden kestäneen säännöllisen sukupuolielämän jälkeen³. Lapsettomuuden syynä voi olla esimerkiksi sairaus, tulehdus tai geenit. Lapsettomuuden syy voi liittyä myös elämäntapoihin, kuten päihteisiin tai ympäristötekijöihin, kuten kemikaaleihin. Lisäksi naisen ikääntyessä hänen hedelmällisyytensä laskee, jonka vuoksi ei aina ole täysin selvää, onko kyse sairaudesta johtuvasta hedelmättömyydestä vai luonnollisesta ikääntymisestä johtuvasta hedelmättömyydestä.⁴ Tahattomasta lapsettomuudesta kärsii noin joka viides pari jossakin elämänsä vaiheessa ja lapsettomuus saattaa olla parille yksi elämän suurimmista vastoinkäymisistä⁵.

Lapsettomuuden syynä on useimmiten heikentynyt hedelmällisyys. Hedelmättömyydestä eli infertiliteetistä puhuttaessa tarkoitetaan lähinnä sitä, että munasolun hedelmöittymistä ei tapahdu. Hedelmällisessä iässä olevista pariskunnista noin 15 prosenttia hakeutuu hedelmättömyyden takia lääkärin hoitoon. Hedelmättömyys on naisesta johtuvaa noin 30-40 prosentissa tapauksista ja miehestä johtuvaa 10-30 prosentissa tapauksista. Noin 15-30 prosentissa tapauksista hedelmättömyys johtuu molemmista osapuolista.⁶

Lapsen oikeuksien komitea⁷ on määritellyt lapsen edun kolmiosaiseksi käsitteeksi. Ensinnäkin lapsen etu on aineellista oikeutta, jolla tarkoitetaan lapsen oikeutta siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja otetaan huomioon ensisijaisesti harkinnassa sekä päätöksenteossa. Toiseksi lapsen etu on perustavanlaatuinen tulkintaperiaate, jonka mukaan eri tulkintavaihtoehtoista tulee valita se, joka toteuttaa lapsen etua parhaiten. Kolmanneksi lapsen etu on menettelysääntö, jonka mukaan lapseen tai lapsiin vaikuttavissa päätöksissä on arvioitava niin myönteisiä kuin kielteisiäkin vaikutuksia kyseessä olevaan lapseen tai kyseessä oleviin lapsiin. Tällaisen päätöksen perusteluissa on käytävä ilmi, miten lapsen etu on arvioitu ja huomioitu, mitä on pidetty lapsen etuna ja millä perusteilla, sekä miten lapsen etua on

---

³ Tiitinen - Savolainen - Peltonen 2019.

⁴ Soini 2006, s. 38.

⁵ Suomen lääkäriliitto 2019.

⁶ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.320-321.

⁷ Toivonen 2017, s. 45: Lapsen oikeuksien komitea valvoo YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista. Valvonnan lisäksi komitea julkaisee yleiskommentteja, jotka ovat tulkintoja lapsen oikeuksien sopimuksen artikloista. Komitea käsittelee myös lapsen oikeuksien sopimuksen kolmannen lisäpöytäkirjan perusteella tulleita valituksia. Komiteaan kuuluu 18 riippumattoman ihmisoikeuksien asiantuntijaa, jotka edustavat sopimuksen jäsenvaltioita.

punnittu suhteessa muihin seikkoihin.⁸ Sijaissynnytysjärjestelyssä yksi suurimmista huolista on lapsen parhaan edun toteutuminen. Sijaissynnytysjärjestelyssä, kuten kaikessa muussakin lapsiin liittyvässä sääntelyssä on huomioitava lapsen etu. Tässä opinnäytetyössä huomataan, kuinka kysymys lapsen parhaasta edusta nousee esiin kyseessä olevasta maasta ja maan lainsäädännöstä riippumatta. Vaikka Suomessa on sijaissynnytyksen sallittavuuden osalta päinvastainen tilanne kuin Englannissa ja Israelissa, on jokaisessa maassa lapsen edun toteutuminen aina esillä lapseen liittyvässä päätöksenteossa.

Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytettiin oikeusvertailua, joka soveltui parhaimmaksi menetelmäksi Suomen nykyisen sijaissynnytystä koskevan lainsäädännön takia.

Oikeusvertailun avulla pystyttiin tuomaan esiin eri vaihtoehtoja sijaissynnytyksen sallimiselle sekä tarkemmille säännöksille. Sijaissynnytystä on tarkasteltu muun muassa voimassa olevien oikeuslähteiden kautta eli eri maiden lainsäädäntöjen ja oikeuskirjallisuuden avulla. Aihetta on myös tutkittu hallitusten esitysten ja valtiosopimusten avulla. Yhdellä lauseella kuvattuna tutkimusongelma on ”Millainen tulisi sijaissynnytystä koskevan sääntelyn olla Suomessa”.

Työn kannalta keskeisimmät lait ovat hedelmöityshoitolaki (1237/2006), adoptiolaki (22/2012), äitiyslaki (253/2018), rikoslaki (39/1889) sekä Ison-Britannian Human Fertilisation and Embryology Act 2008 ja Surrogacy Arrangements Act 1985.

Oikeusvertailun merkitys Suomessa on kasvanut muun muassa kansainvälistymisen takia ja nykyään sen yksi tärkeimmistä tehtävistä on lainsäätäjän avustaminen. Oikeusvertailusta on tullut välttämätöntä Euroopan unionin ja oikeuden yhtenäistymisen tarpeen myötä.

Oikeusvertailulla voidaan osallaan vastata kysymyksen siitä, millaisiin lainsäädäntöjä yhtenäistäviin toimiin on mahdollista Euroopan Unionin alueella ryhtyä, kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät.⁹

Oikeusvertailu on sekä tutkimushaara että metodi ja sitä ei ole sidottu vain johonkin tiettyyn tutkimustapaan. Oikeusvertailussa ei ole esimerkiksi tiettyä yleisesti hyväksyttyä tavoitteenasettelua tai teoreettisia kehyksiä. Menetelmässä pyritään etsimään vertailun avulla yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja myöskin selittämään, mistä eroavaisuudet ja yhtäläisyydet johtuvat. Oikeusvertailu voidaan jakaa *oikeusvertailevaan teoriaan* ja *oikeusvertailevaan tutkimukseen*. Oikeusvertailevassa teoriassa tutkitaan oikeusvertailua

---

⁸ Lapsen oikeuksien komitea 2013, s. 4.

⁹ Mikkola 2001, s. 1 ja 3, 4.

itsessään, kun taas oikeusvertailevassa tutkimuksessa on kyse eri oikeusjärjestyksien tutkimisesta ja vertailusta. Oikeusvertailumenetelmä tarjoaa joitain muita tieteenhaaroja parempia mahdollisuuksia vapaaseen tutkimukseen¹⁰ ja oikeusvertailu on hyödyllinen menetelmä esimerkiksi silloin, kun on tarpeen selvittää vieraan maan lain yleisiä periaatteita tai kun on tarve saada tietoa maan yksittäissäännöksistä. Oikeusvertailun yksi suurimmista haasteista on lain lukeminen samalla tavoin, kuin sitä lain alkuperämaassa luetaan.¹¹ Tässä opinnäytetyössä menetelmänä käytettiin oikeusvertailevaa tutkimusta, jotta valittuun aiheeseen saatiin tarvittavaa syvyyttä ulkomaisesta lainsäädännöstä. Työssä koottiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joita Englannin ja Israelin sijaissyntytystä koskevassa lainsäädännössä ja käytännössä on.

Sijaissyntytyksymys nousee nykypäivänä enenevässä määrin esiin, kun järjestelyä lähdetään Suomessa vallitsevan täyskiellon takia hakemaan ulkomailta. Lisäksi Suomessa tasa-arvoa koskevat kysymykset ovat jatkuvasti ajankohtaisia ja sijaissyntytystä puoltavien näkemysten mukaan nykyinen täyskielto on epätasa-arvoinen. Opinnäytetyön aiheen valinnassa kiinnitettiin huomiota siis aiheen ajankohtaisuuteen sekä siihen, että tulokset voisivat edesauttaa sijaissyntytyksen sallimista Suomessa. Aiheesta on löydettävissä monipuolista tietoa melko vähän, joka osallaan motivoi kokoamaan kattavan kokonaisuuden aiheesta. Opinnäytetyöllä ei ollut toimeksiantajaa, vaan päädyin tekemään opinnäytetyön aiheesta edellä mainittujen syiden lisäksi sen kiinnostavuuden ja tietynlaisen erikoisuuden vuoksi.

2 Käsitteiden määrittely

Sijaissyntytyksjärjestely on yksi lapsettomuuden hoitomuodoista ja se on yksi tapa vanhemmille saada oma biologinen lapsi. Tässä kappaleessa määritellään Suomessa vallitsevat sijaissyntytykseen sekä vanhemmuuteen liittyvät käsitteet. Nämä käsitteet on määritelty Suomen lainsäädännön ja oikeuskirjallisuuden mukaan.

Sijaissyntytyksellä tarkoitetaan järjestelyä, jossa nainen, eli sijaissyntyttäjä, saatetaan raskaaksi ja hän synnyttää lapsen, joka luovutetaan syntymän jälkeen toisen henkilön tai pariskunnan kasvatettavaksi¹². Sijaissyntytyksjärjestely on yksi lapsettomuuden

---

¹⁰ Husa 2013, s. 25-29.

¹¹ Mikkola 2001, s. 17.

¹² OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9.

hoitomuodoista, jota käytetään silloin, kun naisen hedelmättömyys johtuu toimivan kohdun puuttumisesta tai kun raskaudelle on jokin muu vakava lääketieteellinen este¹³.

Sijaissynnytys voi olla muodoltaan perinteinen tai keinohedelmöitykseen perustuva¹⁴. Keinohedelmöitykseen perustuvassa sijaissynnytyksessä naisen munasarjoja stimuloidaan hormoneilla, jotta munasoluja kypsyisi enemmän. Munasolut kerätään neulalla ja ne yhdistetään miehen siittiöiden kanssa maljassa. Tällä menetelmällä lapsi saa siis alkunsa koeputkihedelmöityksen avulla.¹⁵ Perinteisessä sijaissynnytyksessä käytetään sijaissynnyttäjän omia munasoluja ja raskaus saatetaan alkuun inseminaatiolla eli keinosiemennyksellä.¹⁶ Inseminaatiosta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.

2.1 Aiotut vanhemmat

Aiotuiksi vanhemmiksi kutsutaan pariskuntaa, joiden kasvatettavaksi sijaissynnyttäjän kantama lapsi on tarkoitus luovuttaa. Sijaissynnytyksjärjestelyssä syntyvä lapsi voi geneettisesti olla aiottujen vanhempien yhteinen lapsi tai sukua vain toiselle vanhemmista. Lapsi voi myös olla aiotuille vanhemmille geneettisesti täysin vieras esimerkiksi silloin, kun lapsi on saanut alkunsa luovutetuista¹⁷ sukusoluista.¹⁸

Suomessa sijaissynnyttäjistä tulee lapsen äiti,¹⁹ sillä äidiksi määritellään nainen, joka on synnyttänyt lapsen²⁰. Merkityksetöntä on siis se, onko hedelmöitetty munasolu synnyttäjältä peräisin vai onko käytetty luovutettua munasolua²¹. Lapsen isä taas määräytyy joko isyysolettamalla tai isyyden tunnustamisella. Isyysolettaman mukaan aviomies on lapsen isä, kun lapsi syntyy avioliiton aikana.²² Näistä laeista johtuen sijaissynnytyksjärjestelyssä aiotut vanhemmat joutuvat adoptoimaan lapsen sijaissynnyttäjältä, jotta lapsi siirtyy myös

---

¹³ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

¹⁴ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

¹⁵ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011; Tammuz Family 2019, kohta IVF - koeputkihedelmöitys sijaissynnytyksprosessissa.

¹⁶ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011; Tiitinen 2015, s. 127.

¹⁷ Hedelmöityshoitolaain (1237/2006) 2 §:n kohdan 2 mukaan sukusolujen luovuttamisella tarkoitetaan omien siittiöiden tai munasolujen antamista käytettäväksi toiselle annettavassa hedelmöityshoidossa.

¹⁸ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9.

¹⁹ Kangas 2013, s. 32.

²⁰ Äitiyslaki (253/2018) 2 §.

²¹ Kangas 2013, s. 32.

²² Kangas 2013, s. 30; Isyyslaki (11/2015) 2 §.

juridisesti aiotuille vanhemmille²³. Äitiyden ja isyyden määräytymisestä kerrotaan seuraavaksi tarkemmin.

2.2 Äiti ja isä

Ennen vuotta 2019 Suomessa ei ollut lainsäädännössä määritelty käsitettä ”äiti”. Kirjoittamattoman tapaoikeuden mukaan lapsen äiti oli se nainen, joka synnytti lapsen. Tämä piti paikkansa myös silloin, kun lapsi oli saanut alkunsa luovutetusta munasolusta.²⁴ Huhtikuussa 2019 voimaan tullessa äitiyslaissa (253/2018) lapsen äidiksi määritellään edelleen se, joka on synnyttänyt lapsen²⁵. Tämän uuden lain myötä myös lapsen synnyttäneen naisen naispuolinen puoliso voidaan vahvistaa lapsen äidiksi synnyttäneen naisen ohella silloin, kun naiset ovat hankkineet lapsen yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidon avulla²⁶.

Lapsen isästä säädetään isyyslaissa (11/2015), jonka 2 §:n mukaan avioliiton aikana syntyneen lapsen isä on aviomies. Aviomies on lapsen isä myös silloin, kun avioliitto purkautuu aviomiehen kuoleman vuoksi ja lapsi syntyy sellaiseen aikaan, että lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa. Jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton, uusi aviomies on kuitenkin lapsen isä. Isyyslain 3 §:n mukaan isyys vahvistetaan maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä, jos sitä ei todeta lain 2 §:n nojalla. Tällöin isä on se, joka on siittänyt lapsen tai se, jonka siittiötä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla tavalla, ja tämän seurauksena on syntynyt lapsi.

Isyyslain 3 §:n 3 momentti määrittelee isyyden tilanteessa, jossa on käytetty hedelmöityshoitolaia (1237/2006) mukaista hedelmöityshoitoa. Momentin mukaan äidille annetun hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen isä on mies, joka on antanut suostumuksensa hoitoon yhteisymmärryksessä äidin kanssa. Mikäli kuitenkin naiselle on annettu hedelmöityshoitoa yksin, katsotaan lapsen isäksi mies, jonka siittiötä hoidossa on käytetty. Tämä kuitenkin edellyttää, että mies on suostunut isyyden vahvistamiseen ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen.

2.3 Adoptio

Adoptiossa lapsi siirretään biologisilta vanhemmiltaan uusien vanhempien vastuulle ja lapsen suhde biologisiin vanhempiin ja näiden sukuun katkeaa. Lapsesta tulee adoptiovanhempien

---

²³ Söderström-Anttila 2011.

²⁴ HE 76/2002 vp, s. 6.

²⁵ Äitiyslaki (253/2018) 2 §.

²⁶ Äitiyslaki (253/2018) 3.1 §; Oikeusministeriö 2018.

suvun jäsen ja lapsi saa perimysoikeuden adoptiovanhempien sukuun.²⁷ Lisäksi lapsen aikaisemmat vanhemmat vapautuvat lapsen elatusvelvollisuudesta²⁸. Adoption vahvistamisen jälkeen adoptiolasta pidetään siis adoptiovanhempien eikä aikaisempien vanhempien lapsena²⁹. Adoptiolain (22/2012) 1 §:n mukaan adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde adoptoitavan sekä adoptionhakijan välille.

Lapsen vanhemmilta tarvitaan pääsääntöisesti³⁰ suostumus, jotta lapsi voidaan antaa adoptoitavaksi. Mikäli lapsi on täyttänyt 12 vuotta, tarvitaan myös lapsen oma suostumus. Lapsen äiti ei voi oikeudellisesti pätevästi antaa etukäteen suostumustaan adoptioon, vaan suostumus voidaan antaa vasta, kun äiti on toipunut riittävästi synnytyksestä. Tämä ei kuitenkaan voi missään tilanteessa tapahtua aiemmin, kuin kahdeksan viikon kuluttua lapsen syntymästä. Adoptio perustuu aina tuomioistuimen päätökseen eikä adoptiossa syntyntä oikeudellista vanhemmuutta voida peruuttaa tai purkaa muuten, kuin antamalla lapsi uudelleen adoptoitavaksi.³¹

2.4 Huoltajuus

Huoltajuus on lapsen asioista päättämistä. Lapsen huoltajana toimiva on vastuussa lapsen hoidosta, valvonnasta, kasvatuksesta sekä muusta huolenpidosta.³² Huoltajuus on oikeudellinen käsite, joka eroaa vanhemmuudesta sen päättymisen osalta. Vanhemmuutta ei voi lakkauttaa esimerkiksi vanhempien kelvottomuuden vuoksi, mutta huoltaja voidaan vapauttaa tehtävistään ja huoltajuus voidaan uskoa toiselle henkilölle.³³ Vanhemmuus voi osallaan päättyä adoptiossa, jossa vanhemmuus siirretään adoptiovanhemmille³⁴, kun taas lapsen huolto päättyy lapsen täytettyä 18 vuotta³⁵.

---

²⁷ Kangas 2013, s. 71 ja 83.

²⁸ Adoptiolaki (22/2012) 19.1 §.

²⁹ Adoptiolaki (22/2012) 18.1 §.

³⁰ Adoptiolain (22/2012) 11 §:n 2 momentin mukaan vanhemman kieltäytymisestä tai suostumuksen peruuttamisesta huolimatta adoptio voidaan vahvistaa erittäin poikkeuksellisista syistä, mikäli lapsen etu puoltaa voimakkaasti adoptiota eikä kieltäytymiseen tai suostumuksen peruuttamiseen ole riittävää aihetta, kun otetaan huomioon lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon tiiviys ja heidän välisen suhteen laatu. Adoptiolain 11 §:n 3 momentin mukaan adoptio voidaan erittäin poikkeuksellisista syistä vahvistaa myös silloin, jos vanhempi ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan taikka jos vanhemman olinpaikka on tuntematon ja jos lapsen etu puoltaa voimakkaasti adoptiota.

³¹ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s. 314-315.

³² Lastensuojelun keskusliitto 2019.

³³ Kangas 2013, s. 99.

³⁴ Adoptiolaki (22/2012) 18.1 §.

³⁵ Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 3.2 §.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain (361/1983) 6 §:n 1 momentin mukaan vanhemmat, jotka ovat keskenään avioliitossa lapsen syntyessä, ovat kumpikin lapsen huoltajia. Mikäli vanhemmat eivät ole lapsen syntyessä avioliitossa keskenään, on huoltajana äiti, joka on synnyttänyt lapsen. Lapsen vanhemmat eivät kuitenkaan välttämättä ole lapsen huoltajia, vaan huoltajia voivat olla myös henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu³⁶. Lapsen huolto voidaan siis oikeuden päätöksellä uskoa esimerkiksi vain toiselle lapsen vanhemmista tai molempien vanhempien sijasta yhdelle tai useammalle henkilölle, mikäli he ovat antaneet siihen suostumuksensa³⁷.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain 1 §:n 1 momentin mukaan huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä, mutta myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita on vaalittava.

3 Lapsettomuuden hoitomuodot

Lapsettomuudesta kärsii arviolta joka viides pariskunta jossakin elämänsä vaiheessa ja tällöin useimmiten syynä on heikentynyt hedelmällisyys eli raskauden alkaminen kestää syystä tai toisesta keskimääräistä pidempään. Miehestä johtuvat hedelmättömyyden syyt löytyvät tavallisesti kivesten siittiöntuotannosta tai siittiöiden pois kulkeutumisesta kiveksestä. Joskus syy voi olla myös yksittäisen siittiön hedelmöittämiskyvyssä. Naisten osalta 25 prosentissa tapauksista syy on munanjohtimissa, mutta esimerkiksi endometriooosi eli kohdun limakalvon pesäkesirottumatauti on merkittävä syy lapsettomuuteen. Joissain tapauksissa hedelmättömyyden syy ei löydy kummastakaan osapuolesta. Tällöin kyse on selittämättömästä lapsettomuudesta.³⁸

Hedelmöityshoitolain (1237/2006) 1 §:n 1 momentin mukaan hedelmöityshoidoksi määritellään sellaisen hedelmöityshoidon antaminen, jossa ihmisen sukusolu tai alkio viedään naiseen raskauden aikaansaamiseksi. Laki ei siis ylety muihin hoitomuotoihin, kuten pelkästään lääkkeillä tai kirurgisilla toimenpiteillä tehtyihin hedelmättömyyden parantamiskeinoihin³⁹. Hedelmöityshoitolain 1 §:n 3 momentin mukaan hedelmöityshoitona ei kuitenkaan pidetä miehen käsittelemättömän ja varastoimattoman sperman viemistä naiseen

---

³⁶ Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 3.1 §.

³⁷ Kangas 2013, s. 97 ja 99.

³⁸ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.320-321.

³⁹ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.321.

ilman, että toimenpiteeseen osallistuu lääkärin ammatin harjoittamiseen oikeutettu tässä toimessaan tai muu ulkopuolinen korvausta vastaan.

Hedelmöityshoitolaissa ei määritellä erikseen sallittuja hedelmöityshoitomenetelmiä, mutta hedelmöityshoitomenetelmien käytöstä ja tutkimuksesta säädelään kuitenkin muissa laeissa, kuten esimerkiksi laissa lääketieteellisestä tutkimuksesta (488/1999)⁴⁰. Hoitomuoto valitaan lapsettomuuden syyn sekä lapsettomuudesta kärsivän parin toiveiden perusteella⁴¹.

Hedelmöityshoito on onnistunut silloin, kun sen avulla on saatu alkuun yksialkioinen raskaus ja sen seurauksena on syntynyt terve lapsi⁴². Sallittuja hedelmöityshoitomuotoja ovat keinosiemennys, koeputkihedelmöitys, mikroinjektio, in vitro-maturaatio sekä munasarjasiirre,⁴³ joista kerrotaan tarkemmin seuraavaksi.

Keinosiemennys eli inseminaatio on hoitomuoto, jossa pesulla erotetut parhaiten liikkuvat siittiöt ruiskutetaan kohtuonteloon ovulaation aikana. Hoidon edellytyksenä on, että naisen munarakkula on kypsynyt normaalisti joko luonnollisesti tai lääkehoidon avulla, liikkuvia siittiöitä on tarpeeksi ja ainakin yksi munajohdin on avoin. Inseminaatiossa onnistumisen kannalta eniten ratkaisevaa on siemennesteen laatu, mutta myös naisen ikä vaikuttaa onnistumistulokseen. Alle 37-vuotiailla onnistumisprosentti on 10-15 prosenttia yhtä hoitokiertoa kohden. Hoito voidaan toistaa kolmesta neljään kertaan.⁴⁴

Koeputkihedelmöitys eli IVF (in vitro fertilisation) on hoitomuoto, jota voidaan käyttää useissa hedelmättömyyttä aiheuttavissa tilanteissa⁴⁵. Koeputkihedelmöitys aloitetaan ajamalla naisen oma hormonitoiminta alas⁴⁶, jonka jälkeen naiselle annetaan pistoksilla munasolun kypsymistä lisääviä hormoneja. Kypsyneet munasolut kerätään neulalla ja ne hedelmöitetään maljassa miehen siittiöillä. Näin saaduista alkioista enintään kaksi siirretään kohtuun.⁴⁷ Useamman alkion siirtäminen lisää riskiä monisikiöraskauteen, joka on riskiraskaus niin äidin kuin sikiönkin kannalta. Ylijääneet alkiot voidaan pakastaa myöhempää käyttöä varten.⁴⁸ Koeputkihedelmöityksen edellytyksenä on hedelmöittymiskykyinen munasolu ja siittiö sekä

---

⁴⁰ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.321.

⁴¹ Tiitinen 2015, s. 125.

⁴² Soini 2006, s. 39.

⁴³ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.321.

⁴⁴ Tiitinen 2015, s. 127-128.

⁴⁵ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.322

⁴⁶ Palo 2015.

⁴⁷ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.322

⁴⁸ Tiitinen 2015, s. 130.

toimintakykyinen kohtu⁴⁹. Hoidon tulokset riippuvat naisen iästä, hoitoon hakeutumisen syystä, aiemmasta hedelmällisyydestä sekä hoitokertojen määrästä, mutta keskimäärin raskauteen johtaa joka kolmas alkionsiirto⁵⁰.

Mikroinjektio eli mikrohedelmöitys on yksi koeputkihedelmöityksen tekniikoista,⁵¹ joka tarjoaa ratkaisun miehen siemennesteen laadusta johtuvaan lapsettomuuteen. Siemennesteessä saattaa olla esimerkiksi liian vähän siittiöitä tai niiden liikkuvuus voi olla huono.⁵² Mikroinjektiotekniikassa yksi siittiö ruiskutetaan suoraan munasolun sisään, jolloin luovutettua siemennestettä tarvitaan vähemmän ja jopa huonompilaatuisella siemennesteellä voidaan saada raskaus alkamaan⁵³. Siittiöitä voidaan saada myös lisäkiveksestä, kiveksestä tai siemenjohtimesta silloin, kun siemenneste ei sisällä ollenkaan siittiöitä⁵⁴. Mikroinjektiohoidon tuloksiin vaikuttavat samat tekijät kuin koeputkihedelmöityksessä⁵⁵.

In vitro-maturaatio (IVM) on uusin koeputkihedelmöityksen menetelmä, jossa koeputkihedelmöitys tehdään ilman hormonistimulaatiota. Menetelmässä naisen munasarjoista kerätään epäkypsiä munasoluja normaalin kuukautiskierron aikana. Munasolut kypsytetään laboratoriossa, jonka jälkeen ne hedelmöitetään maljalla tai mikroinjektioimenetelmällä. IVM-hoidossa ei käytetä hormonihoitoja ennen munasolujen keräämistä. Tämä onkin menetelmän etu, sillä hormonihoitot aiheuttavat vähintään lieviä haittavaikutuksia⁵⁶ useimmille naisille. IVM-hoito ei kuitenkaan ole mahdollinen hoitomenetelmä naisille, joiden munasarjojen toiminta on heikentynyt.⁵⁷

Lisäksi leikkaus on mahdollinen hedelmättömyyden hoitomuoto,⁵⁸ joka tulee kyseeseen silloin, kun hedelmättömyys johtuu naisen munajohtimista. Leikkaus onnistuu kuitenkin vain lievissä munajohtimien vioissa, vaikeissa vaurioissa leikkauksen tulokset ovat huonompia. Mikäli leikkaus ei ole mahdollista, joudutaan hoitomenetelmäksi ottamaan koeputkihedelmöitys.

---

⁴⁹ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.322

⁵⁰ Tiitinen 2015, s. 130.

⁵¹ HE 76/2002 vp, s. 5.

⁵² Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.322

⁵³ HE 76/2002 vp, s. 5.

⁵⁴ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.323

⁵⁵ Tiitinen 2015, s. 130-131.

⁵⁶ Palo (2015), jossa on todettu, että perinteisessä koeputkihedelmöityksessä tehtävä hormonitoiminnan alasajo aiheuttaa vaihdevuosisoireita. Lisäksi hormonipistokset saattavat johtaa munarakkuloiden liialliseen määrään, jonka seurauksena aiheutuu alavatsakipuja ja turvotusta.

⁵⁷ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.323.

⁵⁸ HE 76/2002 vp, s. 6.

Leikkauksella voidaan hoitaa myös endometrioosia, sillä hedelmällisyys parantuu melko lievänkin endometrioosin poistolla.⁵⁹

Munasarjasiirre on tekniikka, jossa tuhoutunut kudos korvataan siirteellä. Munasarjasiirteessä potilaan oma munasarja pakastetaan myöhemmin tapahtuvaa takaisin siirtoa varten. Tekniikka soveltuu tilanteisiin, joissa on ennakoitu, että munasarjan kyky tuottaa munasoluja tuhoutuu. Tuhoutumisen voi aiheuttaa esimerkiksi syövän hoitoon annettava sädehoito. Teoriassa munasarjasiirteellä voidaan säilyttää kyky saada lapsia myös vanhemmalla iällä. Tällöin nuoren naisen munasarjakudos pakastetaan ja se käytetään menopaussin jälkeen.⁶⁰

Hedelmöityshoidoissa on mahdollista käyttää myös luovutettuja sukusoluja sekä luovutettuja alkioita⁶¹. Luovutetut munasolut voivat olla tarpeellisia silloin, kun naisella ei ole omia munasoluja tai kun munasolut eivät kypsy esimerkiksi sairauden takia. Luovutettuja siittiöitä käytetään yleisimmin silloin, kun mieheltä puuttuu siittiöt kokonaan. Miehen tai naisen perinnöllinen sairaus tai riski sellaisen periytymisestä myös lapsille voi olla syy käyttää luovutettuja sukusoluja.⁶²

4 Sijaissyntyys

Koeputkihedelmöitys yhdessä sijaissyntyttäjän käyttämisen kanssa loi uuden hoitomuodon lapsettomuudelle. Sijaissyntyttäjän käyttäminen hoitokeinona voi tulla kyseeseen silloin, kun lapsettomuuden syynä on kohdun puuttuminen, kohdun rakenteellinen vika tai kohdun toiminnallinen häiriö.⁶³ Sijaissyntyysjärjestely jaetaan perinteiseen sijaissyntytykseen sekä keinohedelmöitykseen perustuvaan sijaissyntytykseen,⁶⁴ joista perinteisiä sijaissyntytyshoitoja ei tiedettävästi ole Suomessa tehty⁶⁵. Perinteisessä sijaissyntyysjärjestelyssä hedelmöitys tapahtuu inseminaatiolla, jolloin sijaissyntyttäjän oma munasolu hedelmöitetään aiotun isän tai luovuttajan siittiöillä. Tällöin syntyvä lapsi on siis geneettisesti sukua sijaissyntyttäjälle.⁶⁶

---

⁵⁹ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.321.

⁶⁰ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.323.

⁶¹ HE 76/2002 vp, s. 5.

⁶² Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s.323.

⁶³ HE 76/2002 vp, s. 6.

⁶⁴ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9; Clark - Hayes - Murphy - Richard-Davis - Pucheu Theall 2009, s. 38.

⁶⁵ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

⁶⁶ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9; Clark - Hayes - Murphy - Richard-Davis - Pucheu Theall 2009, s. 38.

Keinohedelmöitykseen perustuvassa sijaissyntyysjärjestelyssä käytetään aiottujen vanhempien sukusoluja tai luovutettuja sukusoluja ja alkio siirretään sijaissyntyttäjän kohtuun⁶⁷. Sijaissyntyttävä kantaa lapsen ja luovuttaa lapsen syntymän jälkeen aiotuille vanhemmille. Aiotut vanhemmat adoptoivat lapsen sijaissyntyttäjältä,⁶⁸ jolloin lapsi siirtyy aiotuille vanhemmille myös juridisesti⁶⁹. Keinohedelmöitykseen perustuva sijaissyntyys tarjoaa naiselle mahdollisuuden saada oma geneettinen lapsi tilanteessa, jossa naisen munasarjat toimivat, mutta hänellä ei ole toimivaa kohtua tai hänen muu terveydellinen tilanteensa estää raskauden⁷⁰. Keinohedelmöitykseen perustuvassa sijaissyntyysjärjestelyssä ei käytetä sijaissyntyttäjän munasolua⁷¹.

Sijaissyntyysjärjestelyyn liittyvä mahdollinen korvaus tai palkkio jakaa järjestelyn kaupalliseen ja ei-kaupalliseen sijaissyntytykseen. Kaupallisessa sijaissyntytyksessä sijaissyntyttäjälle maksetaan palkkio sijaissyntyttäjänä toimimisesta. Ei-kaupallisesta sijaissyntytyksestä on kyse silloin, kun sijaissyntyttävä ryhtyy järjestelyyn ilman palkkiota. Sijaissyntyttävä ryhtyy siis järjestelyyn esimerkiksi myötätunnosta pariskuntaa kohtaan. Ei-kaupallisessa sijaissyntytyksessä sijaissyntyttävä on usein aiotuille vanhemmille läheinen henkilö, kuten sisko, äiti tai läheinen ystävä, kun taas kaupallisessa sijaissyntytyksessä sijaissyntyttäjänä toimii aiotuille vanhemmille vieras henkilö. Kaupallisen ja ei-kaupallisen sijaissyntytyksen erottamista vaikeuttavat ei-kaupallisessa sijaissyntytyksessä sijaissyntyttäjälle maksettavat maksut, joilla korvataan järjestelystä aiheutuneita kustannuksia. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi lääkärinpalkkiot ja raskauden aikaiset ansionmenetykset. Lisäksi ei-kaupallisessa sijaissyntytyksessä sijaissyntyttäjälle saatetaan maksaa korvausta raskauteen ja synnytykseen liittyvästä kivusta ja haitasta.⁷²

Sijaissyntyysjärjestelyssä ensiarvoisen tärkeä osa on sijaissyntyttäjän valinta. Dosentti Söderström-Anttila sekä lääketieteen ja kirurgian tohtori Ämmälä ovat katsoneet, että sijaissyntyttäjän tulisi olla terve eikä hän saisi olla masennukseen tai muihin mielialahäiriöihin taipuvainen. Sijaissyntyttäjällä tulisi myös olla entuudestaan vähintään yksi lapsi ja aikaisempien raskauksien ja synnytysten kulku olisi tullut olla ongelmatonta.

---

⁶⁷ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9; Clark - Hayes - Murphy - Richard-Davis - Pucheu Theall 2009, s. 38.

⁶⁸ Söderström-Anttila 2002, s. 747-748-

⁶⁹ Söderström-Anttila 2011.

⁷⁰ Söderström-Anttila 2002, s. 747-748-

⁷¹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9; Clark - Hayes - Murphy - Richard-Davis - Pucheu Theall 2009, s. 38.

⁷² OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 9.

Aikaisempien raskauksien olisi lisäksi täytynyt olla täysiaikaisia. Sijaissynnyttäjänä toimimisen yläikärajaksi on suositeltu 45 vuotta, sillä iän myötä komplikaatioiden riski lisääntyy huolimatta siitä, että nainen olisi muutoin terve tai, vaikka hänen aiemmissa raskauksissaan ei olisi ollut häiriöitä. Sijaissynnyttäjä voi olla aiotuille vanhemmille entuudestaan tuttu tai vaihtoehtoisesti täysin tuntematon nainen.⁷³

Söderström-Anttila ja Ämmälä ovat lisäksi todenneet, että sijaissynnyttäjälle ja hänen mahdolliselle puolisolleen on annettava sekä oikeudellista, että lääketieteellistä neuvontaa. On tärkeää, että heille annetaan tietoa hoitoprosessista ja muistutetaan raskauteen liittyvistä yllättävistäkin riskeistä. Sijaissynnyttäjän puolisoineen tulisi myös valmistautua siihen, että lapsi annetaan heti syntymän jälkeen aiotuille vanhemmille. Ennen hoitoprosessia tulisi aloittaa psykologinen neuvonta, jonka olisi tärkeää jatkua koko raskauden ajan ja vielä synnytyksenkin jälkeen vähintään kahden kuukauden ajan.⁷⁴

5 Sijaissynnytys Suomessa

Suomessa sijaissynnytysjärjestelyn käyttäminen lapsettomuuden hoitomuotona oli mahdollista ennen vuotta 2007, jolloin hedelmöityshoitolaki astui voimaan⁷⁵. Ennen vuotta 2007 sijaissynnytyksestä ei ollut omaa lakia, eikä siitä ollut säännelty missään muussakaan laissa. Tällainen avoin oikeustila ei siis laillistanut sijaissynnytysjärjestelyä, mutta ei myöskään kieltänyt sen käyttöä.⁷⁶

Avoimen oikeustilan aikana Suomessa suoritettiin sijaissynnytysjärjestelyjä. Hallituksen esityksen mukaan 1990-luvulla Suomessa suoritettiin noin 20 sijaissynnytysjärjestelyä ja järjestelyn avulla arvioidaan syntyneen noin kymmenen lasta.⁷⁷ Näissä tapauksissa sijaissynnyttäjiä oli käytetty vain lääketieteellisin perustein eli esimerkiksi silloin, kun aiotulta äidiltä puuttui kohtu tai mahdollisen synnytyksen esti jokin muu fysiologinen syy. Järjestelyissä oli käytetty pääsääntöisesti vain aiottujen vanhempien omia sukusoluja, mutta tiedossa on myös yksi tapaus, jossa oli käytetty aiotun äidin sisaren munasoluja.⁷⁸

Aiotut vanhemmat olivat itse hankkineet sijaissynnyttäjän, joka oli muutamaa tapausta lukuun ottamatta vanhempien lähisukulainen tai ystävä. Aiotut vanhemmat olivat korvanneet

---

⁷³ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

⁷⁴ Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

⁷⁵ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 10.

⁷⁶ Huupponen 2015, s. 18.

⁷⁷ HE 76/2002 vp, s. 6.

⁷⁸ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 11.

sijaissyntyttäjälle järjestelystä aiheutuneet kulut, mutta varsinaista palkkiota vanhemmat eivät olleet maksaneet.⁷⁹ Aiotulle äidille sekä sijaissyntyttäjälle oli tehty lääketieteellinen tutkimus ja kaikki osapuolet, mukaan lukien sijaissyntyttäjän puoliso, kävivät psykologin tai psykiatrin taikka näiden molempien ohjauksessa. Raskauden alettua aiotuille vanhemmille sekä sijaissyntyttäjälle oli tarjottu mahdollisuutta jatkaa psykologisessa neuvonnassa raskauden ajan sekä vielä synnytyksen jälkeen.⁸⁰

Syntyneen lapsen laillinen siirtäminen aiotuille vanhemmille oli tehty kahdella eri tavalla. Useimmissa tapauksissa aiottu isä oli saanut lapsen heti syntymän jälkeen ja aiottu äiti oli myöhemmin adoptoinut lapsen. Vuoden 1998 jälkeen käytäntö kuitenkin muuttui ja siitä lähtien molemmat aiotuista vanhemmista olivat adoptoineet lapsen. Vaikka adoptioprosessi voitiin saattaa päätökseen aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua lapsen syntymästä, olivat kaikki aiotut vanhemmat käytännössä huolehtineet lapsesta heti lapsen syntymän jälkeen.⁸¹

Suomessa tehdyissä sijaissyntytysjärjestelyissä kymmenestä sijaissyntyttäjistä kahdella todettiin mielialanvaihtelua ja sopeutumisvaikeuksia synnytyksen jälkeen⁸². Toinen sijaissyntyttäjistä kärsi vakavasta synnytyksen jälkeisestä masennuksesta ja tarvitsi masennuslääkityksen sekä psykoterapiaa. Toinen sijaissyntyttäjä oli myös masentunut synnytyksen jälkeen, mutta hän ei tarvinnut ylimääräistä hoitoa. Muissa sijaissyntyttäjissä ei havaittu epäsuotuisia lääketieteellisiä tai sosiaalisia seurauksia.⁸³

Kansanedustaja Asko-Seljavaaran lakialoitteen (LA 23/2007 vp) mukaan Suomessa 20 parille tehdystä sijaissyntytyshoidosta on syntynyt 13 lasta. Näissä tapauksissa raskaudet olivat sujuneet hyvin eikä lapsilla ole ollut terveydellisiä ongelmia. Lapsen luovuttamisessa ei myöskään esiintynyt ongelmia ja aiotut vanhemmat olivat saaneet lapsensa luokseen heti synnytyksen jälkeen. Näistä 13 tapauksesta yhdessä sijaissyntyttäjä oli synnytyksen jälkeen tarvinnut lääkityksen masennukseen.⁸⁴

---

⁷⁹ HE 76/2002 vp, s. 6.

⁸⁰ Söderström-Anttila 2002, s. 749-750.

⁸¹ Söderström-Anttila 2002, s. 749-750.

⁸² Söderström-Anttila - Ämmälä 2011.

⁸³ Söderström-Anttila 2002, s. 752.

⁸⁴ LA (23/2007 vp)

5.1 Sijaissynnytyksen kieltämisen syyt

Sijaissynnytyksjärjestelyt kiellettiin syyskuussa 2007 voimaan tulleella hedelmöityshoitolailla⁸⁵. Hallituksen esityksessä (HE 76/2002 vp) kieltäminen perusteltiin järjestelyyn liittyvillä merkittäville periaatteellisilla ja käytännön ongelmilla. Esityksen mukaan sijaissynnyttäjäksi pyydettyä henkilöä saatetaan vaikeaan asemaan ja tilanteeseen, jossa kysyjä on läheinen henkilö, voi kieltäytyminen olla vaikeaa. Mikäli taas sijaissynnyttäjäksi olisi aiotuille vanhemmille tuntemattomampi nainen, saattaisi järjestelyn salliminen aiheuttaa merkittävän riskin kaupallisuudesta ja taloudellisesta hyväksikäytöstä. Lisäksi terveydelliset riskit ovat aina mahdollisia synnytyksessä ja riski sairastua synnytyksen jälkeiseen masennukseen saattaa olla suurempi sijaissynnytyksjärjestelyissä. On myös mahdollista, että osapuolten tahto muuttuu järjestelyn aikana. Sijaissynnyttäjäksi voi esimerkiksi halutakin pitää lapsen tai aiotut vanhemmat saattavat perääntyä järjestelystä esimerkiksi muuttuneen elämän tilanteen tai lapsen terveydellisen tilanteen takia.⁸⁶

Hallituksen esityksessä todettiin vielä, että äitiyteen liittyvistä periaatteista tulisi luopua sovitun sijaissynnytyksjärjestelyn täytäntöönpanemiseksi. Näiden perustavaa laatua olevien periaatteiden mukaan synnyttävä nainen on lapsen äiti eikä hän voi pätevästi luopua lapsesta kuin vasta kahdeksan viikon kuluttua synnytyksestä. Näistä periaatteista luopumista ei kuitenkaan pidetty mahdollisena. Mahdollisena ei myöskään pidetty sitä, että lapsen adoptointi aiottujen vanhempien toimesta varmistettaisiin pakkotäytäntöönpanolla. Näin ollen sijaissynnytyksjärjestelyn toteutuminen olisi aina epävarmaa ja niihin liittyisi aina riski vaikeista henkilökohtaisista ongelmista.⁸⁷

Eettisen neuvoston puheenjohtaja ja Helsingin yliopiston sosiaalietiikan professori Jaana Hallamaa on todennut, että sijaissynnytykset lapsettomuuden hoitomuotona rajattiin pois hedelmöityshoitolaista, koska biologisen lapsen saamista ei voida pitää ihmisoikeutena. Ihmisoikeuksien julistuksessa määriteltyyn perheen perustamisoikeuteen ei kuulu oikeus biologiseen jälkeläiseen. Näin ollen lainsäädäntöä tai julkista terveydenhuoltoa ei voida velvoittaa järjestämään sellaista.⁸⁸

---

⁸⁵ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 10.

⁸⁶ HE 76/2002 vp, s. 17.

⁸⁷ HE 76/2002 vp, s. 17.

⁸⁸ Lahti 2018.

5.2 Hedelmöityshoitolaki

Hedelmöityshoitolaki tuli voimaan syyskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2007⁸⁹. Lain myötä hedelmöityshoidot laillistuivat ja myös yksittäisille naisille annettava hedelmöityshoito tuli mahdolliseksi. Laki toi kehitystä aikaisempaan oikeustilaan, mutta toisaalta sillä poistettiin kohduttomien naisten mahdollisuus biologiseen jälkeläiseen.⁹⁰

Hedelmöityshoitolaki sisältää säännöksen, jolla on pyritty estämään sijaissynnytysjärjestelyihin tähtäävien hedelmöityshoitojen antaminen⁹¹. Kyseisen lain 8 §:n 6 kohdan mukaan hedelmöityshoitoa ei saa antaa, jos on syytä olettaa, että lapsi aiotaan antaa adoptiolapseksi. Säännöksellä kielletään siis lapsen antaminen adoptiolapseksi ja tämän ollessa välttämätön toimenpide sijaissynnytysjärjestelyssä, on samalla myös sijaissynnytysjärjestelyt kielletty⁹².

Sijaissynnytyksen kieltävän säännöksen rikkominen on kriminalisoitu hedelmöityshoitolain 35 §:ssä, jonka mukaan joka tahallaan antaa hedelmöityshoitoa, vaikka on perusteltua syytä olettaa, että lapsi aiotaan antaa adoptiolapseksi, on tuomittava hedelmöityshoitorikkomuksesta sakkoon. Hallituksen esityksen (HE 3/2006 vp) mukaan tällainen hedelmöityshoitorikos edellyttää hoitoa antavalta lääkäriltä tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta⁹³. Lääkärin syyllystymistä hedelmöityshoitorikokseen ei kuitenkaan voitane helposti näyttää toteen. Törkeä huolimattomuus⁹⁴ edellyttää sen näyttämistä, että lääkäri on pitänyt olla syytä olettaa, että lapsi aiotaan antaa adoptiolapseksi.⁹⁵ Tahallisuuden lievin aste edellyttää puolestaan sitä, että lääkäri on hedelmöityshoitoa antaessaan pitänyt varsin todennäköisenä sitä, että lapsi annetaan adoptiolapseksi⁹⁶. Lähtökohtaisesti lääkäriellä ei ole mitään syytä olettaa tavallista hedelmöityshoitoa antaessaan, että lapsi aiotaan antaa adoptiolapseksi.⁹⁷ Lääkäriellä ei ole myöskään varsinaista velvollisuutta selvittää hedelmöityshoitoa saavan olosuhteita eli esimerkiksi sitä, liittyvätkö hedelmöityshoidot sijaissynnytykseen⁹⁸.

---

⁸⁹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 8.

⁹⁰ Huupponen 2014, s. 20.

⁹¹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 8.

⁹² Huupponen 2014, s. 20.

⁹³ HE 3/2006 vp, s. 39.

⁹⁴ Ks. Rikoslaki (39/1889) 3:7 §.

⁹⁵ Salminen 2006, s. 112.

⁹⁶ Rikoslaki (39/1889) 3:6 §.

⁹⁷ Salminen 2006, s. 112.

⁹⁸ Salminen 2007, s. 19.

Edellä mainitun lääkärin selonottovelvollisuuden puuttumisen lisäksi huomion arvoista on myös se, että hedelmöityshoitoa saava nainen tai pari määrittävät hoitosuostumuksessaan ehdot hoidon antamiselle. Suostumuksessa voidaan asettaa ehdoksi esimerkiksi se, että menetelmässä käytetään naisen sisaren luovuttamia munasoluja.⁹⁹ Hoitoa saava nainen tai pari voi myös nimetä henkilön, jonka luovuttamia sukusoluja saa hoidossa käyttää¹⁰⁰.

Vuonna 2012 voimaan tulleen adoptiolain 5 § täydentää hedelmöityshoitolaain säännöksiä¹⁰¹. Kyseisen lain 5 §:n 1 momentin mukaan adoptiota ei voida vahvistaa, jos adoption johdosta on annettu tai luvattu antaa korvausta. Hedelmöityshoitolaain säännöksiä täydentää myös rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 b §, jonka mukaan se, joka lupaamalla tai antamalla korvausta taikka erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa lapsen vanhemman adoptiosuostumuksen on tuomittava laittomasta adoptiosuostumuksen hankkimisesta. Myös yritys on rangaistava.¹⁰² Näillä säännöksillä kielletään siis kaupalliset sijaissyntysjärjestelyt tai niiden seurauksena syntyneen lapsen adoption vahvistaminen. Kieltoon ei myöskään vaikuta se, onko kyseessä perinteinen vai keinohedelmöitykseen perustuva sijaissyntysjärjestely.¹⁰³

5.3 Sijaissyntysjärjestelyn hakeminen ulkomailta

Hedelmöityshoitojen lainsäädäntö sekä lapsettomuuden hoitomenetelmät poikkeavat toisistaan eri maiden välillä. Omassa kotimaassa lailla kielletty hoito, esimerkiksi sijaissyntys, voi olla mahdollista saada jossain toisessa maassa ja joskus ulkomaille hakeudutaan siksi, että omassa kotimaassa kyseisestä hoidosta on kieltäytytty vedoten esimerkiksi naisen korkeaan ikään. Globalisaatio ja hoitojen markkinointi internetissä on lisännyt parien hakeutumisesta hoitoon ulkomaille.¹⁰⁴

Suomen ulkoministeriö, oikeusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat katsoneet, että ulkomailta toteutettavat sijaissyntysjärjestelyt ovat riskialttiita ja epävarmoja. Ongelmiksi on katsottu muodostuvan muun muassa lapsen ja aiottujen vanhempien perheoikeudellinen asema sekä lapsen luovuttaminen ja maahanpääsy Suomeen. Lisäksi ulkomailta toteutettavassa sijaissyntysjärjestelyssä sijaissyntyttäjän tausta, motiivit ja

---

⁹⁹ HE 3/2006 vp, s. 39.

¹⁰⁰ Salminen 2006, s. 103.

¹⁰¹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 10.

¹⁰² OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 10; Rikoslaki (39/1889) 35:3b §.

¹⁰³ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 10.

¹⁰⁴ Suomen lääkäriliitto 2019.

vapaaehtoisuus ryhtyä järjestelyyn ovat epävarmoja. Näin ollen on mahdollista, että kyseessä olisikin sijaissynnyttäjän hyväksikäyttö ja jopa lapsikauppaan verrattava menettely.¹⁰⁵

Suomessa ei kuitenkaan ole erityissäännöksiä, joita voitaisiin soveltaa ulkomailla toteutettuihin sijaissynnytyjärjestelyihin, vaan tällöin vanhemmuus määräytyy normaalien kansallisten säännösten mukaan. Tästä huolimatta jokainen tapaus käsitellään omanaan eikä lopputuloksesta ole takeita. Suomen viranomaiset eivät siis suosittele sijaissynnytyjärjestelyyn hakeutumista ulkomailla eivätkä he voi ottaa kantaa yksittäistapauksiin etukäteen. Viranomaiset eivät myöskään anna oikeudellista neuvontaa yksittäistapauksissa.¹⁰⁶

Sijaissynnytyjärjestelyä koskevan sääntelyn kiertäminen ulkomailla tapahtuvin sijaissynnytyjärjestelyin on pyritty estämään äitiyslaisissa edellyttämällä, että aiotulla äidillä on riittävä yhteys äidiksi vahvistamista koskevan päätöksen antamaan valtioon¹⁰⁷. Kyseisen lain 45 §:n 3 momentin mukaan päätös, jolla joku on vahvistettu äidiksi lapsen synnyttäneen naisen sijasta, voidaan tunnustaa ainoastaan, jos päätös on annettu valtiossa, jossa äidiksi vahvistetulla on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää. Päätös voidaan tunnustaa myös silloin, kun päätös tunnustetaan siinä valtiossa, jossa äidiksi vahvistetulla on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää.

Käytännössä säännös tarkoittaa sitä, että saadakseen äitiyden vahvistamisen, naisen on täytynyt asua yli vuoden ajan välittömästi ennen lapsen syntymää siinä maassa, jota voidaan pitää hänen asuinpaikkanaan ja jossa hän on ryhtynyt sallittuun sijaissynnytyjärjestelyyn¹⁰⁸. Äitiyslain voimaantuloon asti on ollut mahdollista, että geneettinen isä on hyväksytty sijaissynnytyksen avulla syntyneen lapsen oikeudelliseksi isäksi, jonka jälkeen aiottu äiti on voinut adoptoida lapsen. Oikeusministeriön lainsäädäntöjohtaja Antti Leinonen kuitenkin huomauttaa, että tilanne, jossa ulkomailla vahvistettua vanhemmuutta ei tunnustettaisikaan Suomessa, johtaisi lapsen kannalta mahdottomaan tilanteeseen.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Surakka 2014.

¹⁰⁶ Surakka 2014.

¹⁰⁷ LaVM 1/2018 vp.

¹⁰⁸ LaVM 1/2018 vp.

¹⁰⁹ Pehkonen - Skön 2018.

6 Sijaissynnytyks Englannissa

Englanti ei ole kieltänyt sijaissynnytyksjärjestelyä, mutta on rajoittanut sitä useilla säännöksillä. Sijaissynnytykspalvelujen välittäminen kaupallisesti on laitonta eikä sijaissynnyttäjää saa etsiä mainostamalla. Sijaissynnyttäjäksi ei saa myöskään tarjoutua mainostamalla. Englanti sallii siis ei-kaupallisen sijaissynnytyksen. Juridisesti velvoittavia sijaissynnytyssopimuksia ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä, sillä ne ovat täytäntöönpanokelvottomia.¹¹⁰

Englannissa sekä perinteinen että keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytyks on sallittua, sillä edellytyksellä, että vähintään toisen aiotuista vanhemmista tulee olla geneettisesti sukua lapselle. Perinteisen sijaissynnytyksen osalta tämä tarkoittaa sitä, että aiotun isän spermaa tulee käyttää hedelmöitykseen munasolun ollessa sijaissynnyttäjän. Keinohedelmöitykseen perustuvassa sijaissynnytyksessä tulee käyttää joko aiotun äidin munasoluja ja aiotun isän tai luovuttajan spermaa tai vaihtoehtoisesti aiotun isän spermaa ja aiotun äidin tai luovuttajan munasoluja.¹¹¹

Sijaissynnytyksjärjestelyyn ryhtyviä suositellaan liittymään yhteen Ison-Britannian pääasiallisista sijaissynnytyksjärjestöistä sen sijaan, että sijaissynnytyksjärjestelyyn ryhtyttäisiin itsenäisesti. Isossa Britanniassa pääasiallisia sijaissynnytyksjärjestöitä on kolme: Childlessness Overcome Through Surrogacy (COTS), Surrogacy UK (SUK) sekä Brilliant Beginnings (BB). Järjestöt voivat auttaa aiottuja vanhempia ja sijaissynnyttäjää löytämään toisensa ja niiden käyttäminen voi vähentää järjestelyyn liittyviä riskejä.¹¹²

6.1 Vanhemmuuden määritelmät

Englannissa ja Walesissa vanhemmuuden määräytyminen riippuu siitä, onko lapsi syntynyt hedelmöityshoidon avulla vai ilman sitä. Mikäli lapsi on saanut alkunsa luonnollisella tavalla, määritellään vanhemmuus tuomioistuinkäytännössä omaksuttujen periaatteiden mukaan. Vuoden 2008 hedelmöityshoitolakia (Human Fertilisation and Embryology Act 2008) sovelletaan vanhemmuuden määräytymisessä silloin, kun lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla.¹¹³

---

¹¹⁰ ETENE 2011, s. 18.

¹¹¹ Department of Health & Social Care 2018b, s. 6-7.

¹¹² Department of Health & Social Care. 2018b, s. 6-7.

¹¹³ OM:n selvityksiä ja ohjeita 5/2013, s. 47.

Luonnollisella tavalla alkunsa saaneen lapsen äidiksi määritellään nainen, jonka munasolusta lapsi on saanut alkunsa ja joka on synnyttänyt lapsen. Mikäli lapsi on syntynyt tai saanut alkunsa avioliiton aikana, pidetään äidin aviomiestä lapsen isänä. Tätä isyysolettamaa sovelletaan myös silloin, kun lapsi on syntynyt seuraavana päivänä avioliiton päättymisestä taikka yhdeksän kuukauden kuluessa avioeron lainvoimasta tai aviomiehen kuolemasta. Mikäli lapsen äiti ei ole naimisissa, rekisteröidään lapsen isäksi mies, joka äidin kanssa yhdessä pyytää rekisteröintiä asianomaiselta viranomaiselta. Sekä lapsen äiti, että isä voivat myös yksinään pyytää lapsen isän kirjaamista rekisteriin. Tämän tehdäkseen lapsen äiti tarvitsee isän allekirjoittaman ilmoituksen siitä, että tämä on syntyneen lapsen isä ja toisaalta lapsen isä tarvitsee pyyntöä tehdessään lapsen äidin allekirjoittaman ilmoituksen siitä, että mies on syntyneen lapsen isä.¹¹⁴

Vuoden 2008 hedelmöityshoitolaki määrittelee äidiksi sen, jonka kohtuun on laitettu alkio tai sukusolut ja joka kantaa tai on kantanut lapsen. Tämä määritelmä on pätevä silloinkin, kun alkio tai sukusolut on laitettu naisen kohtuun naisen ollessa muualla, kuin Isonsa-Britanniassa.¹¹⁵ Äitiyden määräytymiseen ei siis vaikuta, kuka tai ketkä ovat luovuttaneet alkion tai munasolun,¹¹⁶ vaan lapsen synnyttänyt nainen on myös lapsen äiti¹¹⁷.

Vuoden 2008 hedelmöityshoitolain mukaan lapsen isä on se, joka on naimisissa äidin kanssa sillä hetkellä, kun alkio tai munasolut laitetaan äidin kohtuun tai kun äidille tehdään keinosiemennys. Lapsen isänä ei kuitenkaan pidetä sellaista henkilöä, joka ei ole antanut suostumustaan hedelmöityshoitoon. Säännös on pätevä huolimatta siitä, oliko äiti hedelmöityshoidon aikana Isonsa-Britanniassa vai ei.¹¹⁸

Miestä, joka ei ole lapsen äidin kanssa avioliitossa, mutta on antanut suostumuksensa äidin kanssa isyydelle, pidetään lapsen isänä. Tällöin kuitenkin edellytetään, että suostumusta ei ole peruttu ennen alkion tai sperman ja munasolun siirtämistä äidin kohtuun. Kolmatta miestä, joka on luovuttanut siittiöitä laillisessa hoitolaitoksessa hedelmöityshoitoa varten, ei pidetä lapsen isänä.¹¹⁹

---

¹¹⁴ OM:n selvityksiä ja ohjeita 5/2013, s. 48.

¹¹⁵ Human Fertilisation and Embryology Act 2008, Part 2, section 33, subsection 1 & 2.

¹¹⁶ OM:n Mietintöjä ja lausuntoja 56/2013, s. 18.

¹¹⁷ OM:n selvityksiä ja ohjeita 5/2013, s. 49.

¹¹⁸ Human Fertilisation and Embryology Act 2008, Part 2, section 35, subsection 1-2.

¹¹⁹ OM:n selvityksiä ja ohjeita 5/2013, s. 49.

Mikäli nainen on rekisteröidyssä parisuhteessa toisen naisen kanssa silloin, kun alkio tai sukusolut laitetaan naisen kohtuun tai kun naiselle tehdään keinosiemennys, pidetään parisuhteen toista naista lapsen vanhempana. Toista naista ei kuitenkaan pidetä vanhempana, jos hän ei antanut suostumustaan hedelmöityshoitoon. Kuten edellä, säännös on pätevä huolimatta siitä, oliko äiti hedelmöityshoidon aikana Isossa-Britanniassa vai ei.¹²⁰ Lisäksi naista, joka ei kuitenkaan ole rekisteröidyssä parisuhteessa lapsen äidin kanssa, pidetään lapsen toisena vanhempana, mikäli hän ja lapsen äiti ovat antaneet suostumuksensa vanhemmuudelle.¹²¹

6.2 Ei-kaupallinen sijaissyntyys

Isossa-Britanniassa ei-kaupallinen sijaissyntyysjärjestely on laillista ja siitä on tullut vakiintunut tapa luoda perhe. Sijaissyntyttäjä katsotaan lapsen oikeudelliseksi äidiksi, kunnes aiotut vanhemmat hakevat tuomioistuimelta määräystä vanhemmuudesta (parental order), jolla oikeudellinen vanhemmuus siirretään aiotuille vanhemmille.¹²² Oikeudellinen vanhemmuus voidaan siirtää aiotuille vanhemmille aikaisintaan kuuden viikon ja enintään kuuden kuukauden päästä lapsen syntymästä.¹²³ Vanhemmuuden määräystä haetaan lapsen syntymän jälkeen ja prosessiin kuuluvat perheasioita käsittelevä tuomioistuin sekä oikeuden nimittämä sosiaalityöntekijä, jotka takaavat lapsen edun toteutumisen parhaalla mahdollisella tavalla. Normaalisti käräjätuomari (magistrate) käsittelee vanhemmuuden määräystä koskevat hakemukset, mutta tilanteissa, joissa lapsi on syntynyt ulkomailla tai epäillään edellytyksien täyttymistä vanhemmuuden määräämiselle, hakemuksen käsittelee korkeimman oikeuden tuomari.¹²⁴ Mikäli sijaissyntyttäjä ja aiotut vanhemmat ovat erimielisiä siitä, keiden pitäisi olla lapsen oikeudelliset vanhemmat, päättää tuomioistuin asian lapsen parhaan edun mukaan¹²⁵.

---

¹²⁰ Human Fertilisation and Embryology Act 2008, Part 2, section 42, subsection 1.

¹²¹ OM:n selvityksiä ja ohjeita 5/2013, s. 49.

¹²² Aiottu vanhempi, joka on luovuttanut sperman sijaissyntyysjärjestelyä varten, voidaan rekisteröidä syntymätodistukseen oikeudelliseksi isäksi, jos hedelmöitys on tapahtunut luvanvaraisella klinikalla, tarpeelliset suostumuslomakkeet on täytetty eikä sijaissyntyttäjä ole naimisissa. Tällaisessa tapauksessa toisen aiotun vanhemman tulee kuitenkin hakea vanhemmuuden määräystä, jotta hänestäkin tulee lapsen oikeudellinen vanhempi. (Department of Health & Social Care 2018a, s. 7)

¹²³ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

¹²⁴ Department of Health & Social Care 2018b, s. 19.

¹²⁵ Gov.uk 2018.

Edellytykset vanhemmuuden määräämiselle määritellään vuoden 2008 hedelmöityshoitolaissa (Human Fertilisation and Embryology Act 2008)¹²⁶. Lain mukaan vanhemmuuden määräystä hakevien tulee olla yli 18 vuotiaita sekä naimisissa toistensa kanssa, rekisteröidyssä parisuhteessa toistensa kanssa tai kestävässä ja lain tarkoittamassa hyväksytyssä parisuhteessa toistensa kanssa. Vähintään toisen hakijoista täytyy olla geneettisesti sukua lapselle ja hedelmöityksen on täytynyt olla keinotekoisista. Hakemuksen ollessa vireillä, lapsen kodin täytyy olla hakijoiden luona ja vähintään toisen hakijoista tulee asua vakinaisesti Ison-Britanniassa. Lisäksi vanhemmuuden määräyksen saaminen edellyttää, että sijaissynnyttäjä ja hänen puolisonsa tai kumppaninsa antavat vapaaehtoisesti ja täydessä ymmärryksessä suostumuksen määräyksen antamiselle. Sijaissynnyttäjälle ei saa maksaa muuta, kuin hänelle kohtuudella aiheutuneet kulut tai kulut, jotka oikeus on määrännyt.¹²⁷

Ison-Britannian laki ei sisällä säännöksiä sijaissynnyttäjän suhteesta aiottuihin vanhempiin¹²⁸ eikä laissa edellytetä tiettyä ikää¹²⁹ tai muitakaan vaatimuksia sijaissynnyttäjälle¹³⁰. Ison-Britanniassa toimivat pääasialliset sijaissynnytysjärjestöt ovat kuitenkin määritelleet itse edellytyksiä sijaissynnyttäjänä toimimiselle. Brilliant Beginnings -järjestö esimerkiksi edellyttää, että sijaissynnyttäjä on muun muassa vähintään 21-vuotias ja hän on synnyttänyt vähintään kerran onnistuneesti.¹³¹

Joulukuussa 2018 Britannian parlamentissa päätettiin, että yksinelävätkin saavat hakea vanhemmuuden määräystä. Päätös on seurausta korkeimman oikeuden päätökselle, jossa todettiin nykyisen lainsäädännön olevan ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa.¹³² Muutos tuli voimaan tammikuussa 2019. Sen johdosta yksinelävillä on nyt samanlaiset oikeudet tulla sijaissynnytysjärjestelyssä syntyneen lapsen oikeudelliseksi vanhemmaksi, kuin pariskunnilla. Lakimuutos ei kuitenkaan poista vaatimusta siitä, että lapsen tulee olla geneettisesti sukua vähintään toiselle aiotuista vanhemmista.¹³³

Ison-Britanniassa sijaissynnytyssopimukset eivät ole laillisesti täytäntöönpanokelpoisia,¹³⁴ mutta niiden laatimista suositellaan sijaissynnyttäjän ja aiottujen vanhempien välisen

---

¹²⁶ Department of Health & Social Care 2018b, s. 19.

¹²⁷ Human Fertilisation and Embryology Act 2008, Part 2, section 54, subsections 1-8.

¹²⁸ OM:n selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 15.

¹²⁹ Muffitt 2015.

¹³⁰ Hope surrogacy support service 2019.

¹³¹ Muffitt 2015.

¹³² Avramova 2019, s. 3.

¹³³ Willows 2019.

¹³⁴ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

tehokkaan kommunikoinnin ja yhteisymmärryksen takaamiseksi. Sopimus on siis enemmänkin sitoumus ja ilmaisu siitä, miten järjestely aiotaan toteuttaa.¹³⁵ Sopimus tehdään ennen hedelmöitystä ja siinä ilmaistaan sijaissyntyttäjän ja aiottujen vanhempien näkemys siitä, miten raskaus ja synnytys aloitetaan ja hoidetaan sekä miten lasta hoidetaan syntymän jälkeen. Kokonaisvaltaisessa sijaissyntytyssopimuksessa sovitaan myös kaikista mahdollisista lopputuloksista sekä päätöstä vaativista tilanteista, kuten esimerkiksi raskauden keskeytyksestä. Vaikka sijaissyntytyssopimukset ovat täytäntöönpanokelvottomia eikä niillä voida ohittaa muita laillisia velvoitteita, ne voivat kuitenkin auttaa hoitohenkilökuntaa sijaissyntyttäjän, aiottujen vanhempien ja lapsen terveydenhuollon järjestelyssä¹³⁶.

Englannin ja Walesin sijaissyntytystapauksista selkeästi suurin osa on sujunut helposti ja vain harvoissa tapauksissa vanhemmuuden siirtoa aiotuille vanhemmille ei pidetä lapsen edun mukaisena.¹³⁷ Tavanmukaisesti aiottu vanhemmat ottavat lapsen huostaansa heti syntymän jälkeen sijaissyntyttäjän suostumuksella¹³⁸.

6.3 Kaupallinen sijaissyntytytys

Kaupallinen sijaissyntytytys on kielletty vuoden 1985 sijaissyntytytysjärjestelylaissa (Surrogacy Arrangements Act 1985)¹³⁹. Kyseinen laki kieltää kaupallista sijaissyntytytystä koskeviin neuvotteluihin osallistumisen sekä kaupallista sijaissyntytytystä koskevien tietojen keräämisen järjestelyn tekemistä varten. Laissa kaupalliseksi sijaissyntytytysjärjestelyksi katsotaan sellainen sijaissyntytytysjärjestely, josta henkilö saa jonkinlaista maksua toiminnastaan. Lisäksi pelkkä aikomuskin saada maksua sijaissyntytytysjärjestelystä, sen suunnittelemisesta tai toteuttamisen helpottamisesta katsotaan kaupalliseksi sijaissyntytytysjärjestelyksi.¹⁴⁰ Sijaissyntyttäjälle voidaan kuitenkin maksaa kohtuullinen korvaus raskauteen liittyvistä kuluista¹⁴¹.

Laissa kielletään myös kolmannen osapuolen maksua vastaan tehdyt sijaissyntytytysjärjestelyt, joissa kolmas osapuoli neuvottelee tai helpottaa järjestelyn toteutumista¹⁴². Näin ollen

¹³⁵ Department of Health & Social Care 2018b, s. 9.

¹³⁶ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

¹³⁷ Department of Health & Social Care 2018b, s. 19.

¹³⁸ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

¹³⁹ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

¹⁴⁰ Surrogacy Arrangements Act 1985, section 2, subsection 1 & 3. Kaupallisen sijaissyntytyksen tarkemmasta määrittelystä katso: Surrogacy Arrangements Act 1985, section 2, subsection 4.

¹⁴¹ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

¹⁴² Surrogacy Arrangements Act 1985, section 2, subsection 5.

liikeyritykset eivät saa järjestää sijaissyntyysjärjestelyjä, mutta, kuten aiemmin on mainittu, Isossa Britanniassa on useita voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, jotka laillisesti auttavat mahdollisia sijaissyntyttäjiä ja aiottuja vanhempia löytämään toisensa¹⁴³. Kaupalliseen sijaissyntytykseen syyllistynyt henkilö voidaan tuomita joko sakkorangaistukseen, enintään kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen tai molempiin¹⁴⁴.

Vuoden 1985 sijaissyntyysjärjestelylaki kieltää myös sijaissyntyttäjän etsimisen mainostamalla sekä sijaissyntyttäjäksi ilmoittautumisen mainostamalla. Mikäli tällainen mainos julkaistaan sanomalehdessä, aikakauslehdessä, televerkossa tai muussa mainoksessa, on sen toimittaja, julkaisija tai jakelija syyllistynyt rikokseen.¹⁴⁵ Mainostamiseen syyllistynyt henkilö voidaan tuomita sakkorangaistukseen¹⁴⁶.

6.4 Hinta

Vanhemmuuden määräystä haettaessa arvioitavaksi tulevat sijaissyntyttäjälle maksetut kulut. Vaikka kohtuullisille kuluille ei löydy laista tarkempaa määritelmää, on perheasioita käsittelevä tuomioistuin antanut huomattavan määrän vanhemmuuden määräyksiä, joista voidaan saada suuntaa antavaa tietoa. Jokainen tapaus on tietenkin erilainen ja kohtuullisuus ratkaistaan tapauskohtaisesti, mutta tavallisesti oikeus on hyväksynyt kuluiksi muun muassa sijaissyntyttäjän ja hänen puolisonsa tai kumppaninsa ansionmenetykset, äitiysvaatteet, ylimääräisen ruuan ja muut lisäaineet, sijaissyntyysjärjestelyyn liittyvän matkustuksen ja majoituskulut sekä muut hoitoon ja raskauteen liittyvät satunnaiset kulut.¹⁴⁷ Tyypillisesti oikeuden on hyväksymät kohtuulliset kulut ovat olleet 8 000-20 000 puntaa¹⁴⁸.

Vanhemmuuden määräystä haettaessa oikeudelle täytyy ilmoittaa tarkat kulut, mitä sijaissyntyttäjälle on maksettu sekä se, mitä varten kulut maksettiin. Mikäli oikeus katsoo, että kuluja on maksettu enemmän kuin kohtuullisesti, täytyy oikeuden päättää, antaako se jälkepäin luvan ylimääräisille kuluille, jotta vanhemmuuden määräys voidaan tehdä. Tässäkin harkinnassa tärkein näkökulma on lapsen hyvinvointi.¹⁴⁹ Sijaissyntyttäjälle maksettavien kohtuullisten kulujen lisäksi on hyvä ottaa huomioon myös muut kulut, joita järjestelystä voi seurata. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi hedelmällisyysklinikalla tehtyjen

¹⁴³ Department of Health & Social Care 2018b, s. 7.

¹⁴⁴ Surrogacy Arrangements Act 1985, section 4, subsection 1 a.

¹⁴⁵ Surrogacy Arrangements Act 1985, section 3.

¹⁴⁶ Surrogacy Arrangements Act 1985, section 4, subsection 1 b.

¹⁴⁷ Department of Health & Social Care 2018b, s. 10.

¹⁴⁸ Avramova 2019, s. 2.

¹⁴⁹ Department of Health & Social Care 2018b, s. 11.

hoitojen kulut, voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden maksut sekä oikeudenkäyntikulut.¹⁵⁰

7 Sijaissynnytyks Israelissa

Israel on sallinut ei-kaupalliset sijaissynnytykset erillislainsäädännöllä. Se on perustanut sijaissynnytyksjärjestelyitä varten komitean, jossa arvioidaan sijaissynnytyksjärjestelyä yksittäistapauksellisesti. Komitea hyväksyy myös sijaissynnyttäjälle maksettavia korvauksia. Israelissa sijaissynnyttäjälle saa maksaa suorien kustannuskorvausten lisäksi kuukausikorvauksia kivusta ja särystä.¹⁵¹

1990-luvun alussa Israelin terveys- ja oikeusministerit (Ministers of Health and of Justice) nimesivät ja perustivat julkisen komitean (Aloni Commission) tutkimaan koeputkihedelmöityksen sosiaalisia, eettisiä, uskonnollisia ja oikeudellisia näkökulmia¹⁵². Komitean tarkoituksena oli valmistella lakiehdotus, joka koskisi erityisesti sijaissynnyttäjäkysymystä¹⁵³. Vuonna 1994 komitea antoi raportin, jonka pääsuositukseksi oli, että keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytyks tulisi sallia. Raportin mukaan sijaissynnytyksen käyttöä pitäisi kuitenkin säännellä ensisijaisesti siten, että järjestelyyn pääsemiseksi olisi haettava lupa erikseen kyseistä tehtävää varten perustetulta valtion elimeltä.¹⁵⁴ Maaliskuussa 1996 Israelin parlamentti (the Knesset) hyväksyi komitean ehdotusten mukaisesti sijaissynnytyksä koskevan lain¹⁵⁵. Israel oli yksi ensimmäisistä valtioista maailmassa, joka otti käyttöön sijaissynnytyksä koskevan kaiken kattavan sääntelyjärjestelmän¹⁵⁶.

Israel on perustanut sijaissynnytyksjärjestelyitä varten oman komitean¹⁵⁷. Tämä erikoiskomitea (The Approving Committee) on monitieteellinen ja se koostuu seitsemästä terveysministerin nimeämästä jäsenestä: kahdesta synnytyks- ja naistentautioppiin erikoistuneesta lääkäristä, sisätautioppiin erikoistuneesta lääkäristä, psykoterapeutista, sosiaalityöntekijästä, kansan edustajana toimivasta lakimiehestä sekä osapuolten uskonnollista suuntausta edustavasta

---

¹⁵⁰ Department of Health & Social Care 2018b, s. 11.

¹⁵¹ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 15.

¹⁵² Benshushan - Schenker 1997, s. 1832; Schuz 2003, s. 36.

¹⁵³ Benshushan - Schenker 1997, s. 1832.

¹⁵⁴ Schuz 2003, s. 36.

¹⁵⁵ Benshushan - Schenker 1997, s. 1832; The Law Library of Congress 2012, s. 10.

¹⁵⁶ Schuz 2003, s. 35.

¹⁵⁷ OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 15.

papista.¹⁵⁸ Komitean tekemät päätökset hyväksytään äänienemmistöllä ja puheenjohtajan lisäksi vähintään neljä jäsentä täytyy olla läsnä päätöksenteossa¹⁵⁹. Israelin sijaissynnytyslain mukaan jokainen sijaissynnytystapaus täytyy hyväksyttävä erikoiskomitealla¹⁶⁰.

Sijaissynnytysjärjestelyn hakemisprosessi ja järjestelyyn hyväksyminen muuttuvat koko ajan erikoiskomitean julkaisemien uusien lääketieteellisten sekä oikeudellisten ohjeiden takia. Ohjeita muutetaan sitä mukaa, kun komitealle tulee sijaissynnytyshakemuksissa uusia haastavia tapauksia. Jatkuvista muutoksista johtuen järjestelyn kaikkien osapuolien täytyy säilyttää läheinen yhteys erikoiskomiteaan uusien ohjeiden noudattamista varten.¹⁶¹

7.1 Sijaissynnytysjärjestelyn edellytykset

Israelissa laillinen sijaissynnytyksen muoto on keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytys perinteisen sijaissynnytyksen ollessa kiellettyä¹⁶². Keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytys on kuitenkin sallittua ainoastaan siten, että alkioita varten otettavat sukusolut ovat aiottujen vanhempien sukusoluja. Jossain erityistapauksissa erikoiskomitea voi hyväksyä luovutettujen munasolujen käytön,¹⁶³ mutta luovutettu munasolu ei kuitenkaan saa olla sijaissynnyttäjältä peräisin¹⁶⁴. Luovutetun sperman käyttö ei ole sallittua, sillä juutalaisuuden mukaan luovutetun sperman käyttö johtaisi siihen, että lapsi syntyisi aviottomana¹⁶⁵.

Ennen vuotta 2018 sijaissynnytysjärjestelyyn hyväksyttiin vain heteroseksuaalinen pariskunta,¹⁶⁶ mutta lokakuussa 2018 Israelin sijaissynnytyslakia muutettiin siten, että myös naimaton aiottu äiti voi päästä sijaissynnytysjärjestelyyn. Tällöin tulee kuitenkin käyttää aiotun äidin omia munasoluja, jotta lapsi olisi biologisesti aiotun äidin.¹⁶⁷ Vuoden 2018 lakimuutos ei kuitenkaan mahdollistanut sijaissynnytysjärjestelyä samaa sukupuolta oleville pariskunnille tai naimattomille miehille¹⁶⁸. Lisäksi erikoiskomitean ohjeiden mukaan kaikkien järjestelyn osapuolien tulee olla täysi-ikäisiä Israelin kansalaisia¹⁶⁹. Tällä säännöllä pyritään

---

¹⁵⁸ Schenker 2003, s. 255; The Law Library of Congress 2012, s. 11.

¹⁵⁹ Schenker 2003, s. 255.

¹⁶⁰ Schenker 2003, s. 255; The Law Library of Congress 2012, s. 11.

¹⁶¹ Honig - Nave - Adam 2000, s. 116-117.

¹⁶² Honig - Nave - Adam 2000, s. 115.

¹⁶³ Schenker 2003, s. 255.

¹⁶⁴ Ministry of Health, State of Israel 2019a.

¹⁶⁵ Schenker 2003, s. 255.

¹⁶⁶ Honig - Nave - Adam 2000, s. 117.

¹⁶⁷ Ministry of Health, State of Israel 2019a.

¹⁶⁸ Halbfinger - Rosen 2018; Sharon - Rosen 2018.

¹⁶⁹ The Law Library of Congress 2012, s. 10.

estämään kehitysmaista tulevien naisten hyväksikäyttö sekä sijaissyntyysjärjestelyn kaupallistuminen¹⁷⁰.

Erikoiskomitea on asettanut myös sijaissyntyttäjänä toimimiselle omia ehtoja. Sijaissyntyttäjänä toimivan naisen tulee ensinnäkin olla naimaton tai eronnut, jotta järjestelyn seurauksena syntyvää lasta ei pidettäisi juutalaisuuden mukaan aviottomana. Vain joissain todella ääritapauksissa erikoiskomitea voi hyväksyä sijaissyntyttäjäksi naimisissa olevan naisen. Lisäksi sijaissyntyttäjän tulee pysyä nimettömänä eikä hän saa olla sukua kummallekaan aiotulle vanhemmalle.¹⁷¹ Tällä säännöllä vältetään mahdollinen sukulaisiin kohdistuva painostus sijaissyntyttäjäksi ryhtymisestä sekä mahdolliset jälkepäin syntyvät ongelmat perheen sisällä¹⁷².

Erikoiskomitean ohjeiden mukaan sijaissyntyttäjän tulee edustaa samaa uskontoa, kuin aiotut vanhemmat, sillä juutalaisuudessa äidin uskonto määrittelee myös lapsen uskonnon. Tilanteessa, jossa joku järjestelyn osapuolista ei ole juutalainen, voi erikoiskomitea sallia eri uskontokuntiin kuuluvien osapuolten sijaissyntyysjärjestelyn konsultoituana komitean pappia.¹⁷³ Vuonna 2018 voimaan tulleen lainlisäyksen mukaan sijaissyntyttäjän tulee olla iältään 22-39 -vuotias¹⁷⁴. Lakilisäyksen mukaan sijaissyntyysprosessissa voidaan tehdä jopa kuusi hedelmöitysyrittystä,¹⁷⁵ mutta sijaissyntyttäjänä toimiva saa synnyttää enintään kaksi kertaa¹⁷⁶. Lisäksi sijaissyntyttäjä saa olla synnyttänyt enintään neljä kertaa ennen järjestelyyn ryhtymistä¹⁷⁷.

Israelin sijaissyntyyslain mukaan sijaissyntyttäjälle saa suorittaa korvauksia erityisesti hyvityksenä raskausajasta ja kärsimyksestä. Erikoiskomitean tulee hyväksyä korvaukset, mutta käytännössä se ei kuitenkaan puutu maksujen määrään, jotka määräytyvät markkinavoiman mukaan.¹⁷⁸ Sijaissyntyysjärjestely maksaa Israelissa noin 64 000 Amerikan dollaria, mikä osallaan ajaakin israelilaisia ulkomaille sijaissyntyysjärjestelyihin¹⁷⁹.

---

¹⁷⁰ Schenker 2003, s. 255.

¹⁷¹ Schenker 2003, s. 255; The Law Library of Congress 2012, s. 10.

¹⁷² Schenker 2003, s. 255.

¹⁷³ Schenker 2003, s. 256; The Law Library of Congress 2012, s. 11.

¹⁷⁴ Sharon - Rosen 2018.

¹⁷⁵ Ministry of Health, State of Israel 2019a.

¹⁷⁶ Sharon - Rosen 2018.

¹⁷⁷ Ministry of Health, State of Israel 2019a.

¹⁷⁸ Schuz 2013, s. 206.

¹⁷⁹ Sales 2015.

7.2 Sijaissyntyysjärjestelyyn pääsy

Sijaissyntyys on mahdollinen lapsettomuuden hoitomuoto ainoastaan pareille, joilla on vakava lapsettomuusongelma¹⁸⁰. Sijaissyntyysjärjestelyyn pääsy edellyttää, että aiottu äiti ei pysty tulemaan raskaaksi, hän ei pysty kantamaan lasta raskauden loppuun asti tai raskaus olisi suuri riski hänen terveydelleen. Tällaisesta lapsettomuusongelmasta tulee esittää lääkärinlausunto erikoiskomitealle.¹⁸¹

Sekä sijaissyntyttäjän että aiottujen vanhempien on todistettava sopivuutensa järjestelyyn lääketieteellisellä ja psykologisella arviolla. Aiottujen vanhempien on lisäksi hankittava lausunto psykologilta tai sosiaalityöntekijältä siitä, että he ovat saaneet asiaan soveltuvaa ammattimaista konsultaatiota, jossa on kartoitettu myös muita vaihtoehtoja lapsen saamiseksi.¹⁸² Sijaissyntyttäjän on käytävä sekä yleisessä että gynekologisessa tarkastuksessa. Tarkastuksissa suljetaan pois sairaudet, jotka voivat pahentua raskauden tai synnytyksen takia. Sijaissyntyttäjältä tulee tutkia myös muita raskauteen vaikuttavia tekijöitä, kuten huumehistoriaa, gynekologista historiaa, mahdollisia tarttuvia tauteja sekä kohdun mahdollisia epämuodostumia.¹⁸³

Hakemus sijaissyntyysjärjestelystä jätetään erikoiskomitealle, joka tutkii hakemuksen liitteineen¹⁸⁴. Liitteisiin kuuluvat luonnos sijaissyntyys sopimuksesta, aiotun äidin lääkärinlausunto sekä psykologinen arvio osapuolten sopivuudesta järjestelyyn¹⁸⁵. Erikoiskomitean tulee varmistua siitä, että jokainen järjestelyn osapuolista ryhtyy järjestelyyn vapaaehtoisesti ja, että jokainen on ymmärtänyt järjestelyn seuraukset¹⁸⁶. Erikoiskomitea kuulee järjestelyn osapuolia ja tarvittaessa pyytää lisäselvitystä osapuolilta tai kuulee muita henkilöitä. Tutkittuaan asiaa sen koko laajuudelta ja oltuaan varmoja siitä, että järjestelyyn pääsyn ehdot täyttyvät, erikoiskomitea hyväksyy sijaissyntyys sopimuksen. Erikoiskomitea voi ottaa jo hyväksytyyn hakemuksen uudelleen arvioitavaksi, mikäli annetuissa tiedoissa tai olosuhteissa ilmenee jotain huomattavia muutoksia. Uudelleenarviointi on mahdollista siihen asti, kunnes hedelmöitetty munasolu on istutettu sijaissyntyttäjän kohtuun.¹⁸⁷

¹⁸⁰ Honig - Nave - Adam 2000, s. 115.

¹⁸¹ Schenker 2003, s. 256.

¹⁸² Schenker 2003, s. 256; The Law Library of Congress 2012, s. 11.

¹⁸³ Schenker 2003, s. 256.

¹⁸⁴ Ministry of Health, State of Israel 2019b.

¹⁸⁵ Honig - Nave - Adam 2000, s. 117.

¹⁸⁶ The Law Library of Congress 2012, s. 12.

¹⁸⁷ Ministry of Health, State of Israel 2019b.

7.3 Vanhemmuus sijaissynnytyjärjestelyssä

Aiotut vanhemmat lupautuvat hyväksymään lapsen huoltajuuden ehdoitta sijaissynnytyssopimuksessa. Järjestelyssä syntynyt lapsi annetaan heti syntymän jälkeen aiottujen vanhempien huostaan ja aiottujen vanhempien tulee hyväksyä lapsen huoltajuus. Aiotut vanhemmat hakevat vanhemmuuden määräystä viikon kuluessa lapsen syntymästä ja määräyksen saatuaan aiotuista vanhemmista tulee lapsen vanhempia ja huoltajia.¹⁸⁸

Aiottujen vanhempien ollessa velvollisia hyväksymään järjestelyssä syntynyt lapsi, he eivät voi kieltäytyä lapsesta esimerkiksi syntymävian takia, elleivät he pysty todistamaan, että sijaissynnyttäjä olisi raskauden aikaisten toimiensa takia vastuussa tällaisen vian syntymisestä. Toisaalta kuitenkin aiotuilla vanhemmilla on mahdollisuus pyytää DNA-testausta, jolla varmistutaan siitä, että lapsi on biologisesti aiottujen vanhempien. Mikäli testi osoittaa, että lapsi onkin sijaissynnyttäjän biologinen lapsi, ei aiottuja vanhempia vaadita hyväksymään lapsen huoltajuutta.¹⁸⁹

Sijaissynnytyksessä on säännös, jonka mukaan myös sijaissynnyttäjä voi pyytää lapsen huoltajuutta itselleen. Edellytyksenä on, että olosuhteet oikeuttavat sopimusrikkomuksen ja että huoltajuuden myöntäminen sijaissynnyttäjälle olisi lapsen parhaan edun mukaista. Päätöksen lapsen huoltajuudesta tekee Israelin tuomioistuimien.¹⁹⁰

8 Argumentit sijaissynnytyksen sallimiseen ja kieltämiseen Suomessa

Sijaissynnytyksen ja sen salliminen jakavat mielipiteet täyskieltoa kannattaviin sekä sijaissynnytyksen salliviin. Näiden kahden mielipiteen ulkopuolelle jää joukko, joka ei ole selkeästi minkään vaihtoehdon kannalla.¹⁹¹ Tässä kappaleessa keskitytään kuitenkin täyskiellon jatkamista kannattaviin ja sijaissynnytyksen sallimista puoltaviin näkökulmiin.

Monet täyskiellon jatkamisen kannalla olevista ovat katsoneet, että sijaissynnytyksen salliminen on ongelmallista ja riskialtista verrattuna täyskiellossa pysymiseen. Ongelmana nähtiin muun muassa lapsen edun vaarantuminen sekä sääntelyvaikeus. Sijaissynnytyksen sallimisen kannalla olevista valtaosa katsoi, että sallimisella torjuttaisiin ulkomaisiin hoitoihin hakeutuminen. Sallimista puoltaa myös inhimilliset seikat, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.¹⁹²

¹⁸⁸ Honig - Nave - Adam 2000, s. 119.

¹⁸⁹ Honig - Nave - Adam 2000, s. 119.

¹⁹⁰ Honig - Nave - Adam 2000, s. 119.

¹⁹¹ OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 9.

¹⁹² OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 8-9.

8.1 Argumentteja puolesta

Lääketieteellisesti sijaissynnytyksen sallimista perustellaan sillä, että se on yksi lapsettomuuden hoitomuoto pariskunnalle, jonka lapsettomuuden syy on kohtuperäinen. Sijaissynnytys mahdollistaa pareille oman geneettisen lapsen saamisen, joka voi olla joillekin pareille erittäin tärkeää. Sijaissynnytyksen kieltämistä pidetään epäoikeudenmukaisena, sillä silloin kielletään hedelmöityshoito yhdeltä potilasryhmältä, jolla kuitenkin on lääketieteellinen syy lapsettomuuteen. Käytännössä kaikki muut lapsettomuuden hoitomuodot ovat tällä hetkellä Suomessa sallittuja. Lisäksi sijaissynnytys lapsettomuuden hoitomuotona koskee Suomessa vain muutamaa ihmistä, arviolta viittä paria vuodessa, jonka vuoksi sijaissynnytyksen salliminen ei myöskään nostaisi julkisen terveydenhuollon kustannuksia merkittävästi.¹⁹³

Sijaissynnytyksen sallimisella vähennettäisiin myös parien hakeutumista ulkomaille sijaissynnytystä varten¹⁹⁴. Jotkin ulkomailla tehdyistä sijaissynnytyksjärjestelyistä voivat jäädä viranomaisvalvonnan ulkopuolelle eikä annettu hedelmöityshoito ole välttämättä laadukasta tai luotettavaa. Lisäksi on todennäköistä, että ulkomailla tehtyihin sijaissynnytyksjärjestelyihin liittyy merkittävästi kaupallista toimintaa. Mikäli järjestely onnistuu ulkomailla, saattaa ongelmia ilmetä, kun syntyneelle lapselle haetaan esimerkiksi matkustusasiakirjoja. Lapsen pääsy Suomeen aiottujen vanhempiensa mukana saatetaan evätä hänen syntyperänsä vuoksi, jolloin lapsen etu myös vaarantuu.¹⁹⁵

Hedelmöityshoitolaissa annettua sijaissynnytyksen kieltä pidetään myös epäjohdonmukaisena, sillä kyseinen laki on muutoin varsin salliva ja lapsen etu on otettu siinä vain vaillinaisesti huomioon. Hedelmöityshoitolaissa ei ole esimerkiksi määrätty erityisiä edellytyksiä, kuten tahatonta lapsettomuutta, hedelmöityshoitojen antamiselle. Laissa ei myöskään ole taattu syntyvälle lapselle oikeutta saada kahta vanhempaa.¹⁹⁶

Sijaissynnytyksen sallimisen kannalla olevat tahot katsovat, että ei ole näyttöä siitä, että järjestely vaarantaisi syntyvän lapsen psyykkistä tai fyysistä terveyttä eikä järjestely sinänsä altista lasta huomattaville lisäriskeille. Näkemys pohjautuu tutkimustietoon, jonka mukaan kokemukset sijaissynnytyksjärjestelystä ovat olleet pääosin myönteisiä sekä syntyneelle lapselle että sijaissynnyttäjälle. Lisäksi Suomessa ennen vuotta 2007 tehdyissä

---

¹⁹³ ETENE 2011, s. 4-5.

¹⁹⁴ ETENE 2011, s. 5.

¹⁹⁵ OM:n selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 20.

¹⁹⁶ Salminen 2007, s. 20.

sijaissynnytyksjärjestelyissä raskaudet ovat sujuneet hyvin ja syntyneet lapset ovat olleet terveitä. Aiottujen vanhempien vetäytymistä järjestelystä kesken kaiken on pidetty epätodennäköisenä, sillä sijaissynnytys on verrattavissa adoptioon, jossa myös sitoudutaan lapseen huolimatta hänen taustastaan, terveydentilastaan ja ulkonäöstään.¹⁹⁷

Jotkin sijaissynnytystä puoltavat tahot katsovat, että sijaissynnytykseen liittyvät riskit ovat vain ääritilanteita, joita voidaan minimoida laadukkaalla järjestelmällä ja moniammatillisella hoitotiimillä. Lisäksi sijaissynnyttämiseen liittyvät riskit nähdään olevan läsnä myös tavallisissa synnytyksissä. Sijaissynnytyksen sallimisen on katsottu edellyttävän selkeää lainsäädäntöä sekä tehokasta valvontaa. Lisäksi sijaissynnytys tulisi sallia vain tietyissä tarkoin rajatuissa tilanteissa.¹⁹⁸

8.2 Argumentteja vastaan

Sijaissynnytyksen kieltämistä perustellaan perustuslain (731/1999) 1 §:n 2 momentilla, jonka mukaan Suomen valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Sijaissynnytys nähdään naisen käyttämisenä hoitokeinona, joka välineellistää naista ja näin loukkaa hänen ihmisarvoaan. Ihmisarvon loukkaamiseen ei vaikuta se, maksetaanko naiselle sijaissynnyttäjänä toimimisesta palkkiota vai ei.¹⁹⁹

Sijaissynnytyksen ollessa kiellettyä monissa Euroopan maissa sekä kaikissa Pohjoismaissa, toisi järjestelyn salliminen mukanaan lisääntymisturismin virrat Suomeen. Tämä aiheuttaisi vaikeita oikeudellisia ristiriitatilanteita eikä Suomi pystyisi rajaamaan hoitoon oikeutettuja pysyvästi Suomessa asuviin Potilaiden oikeuksien soveltamisesta rajat ylittävissä terveydenhuollossa annetun EU-direktiivin (2011/24/EU, potilasdirektiivi) takia. Huhtikuussa 2011 voimaantullut potilasdirektiivi tehostaa potilaan oikeuksia saada hoitoa toisessa jäsenvaltiossa.²⁰⁰

Suomen perustuslaki sekä Euroopan ihmisoikeussopimus turvaavat jokaiselle yksityis- ja perhe-elämän suojan²⁰¹. Yksityiselämään luetaan sisältyväksi esimerkiksi yksilön oikeus määrätä itsestään ja ruumistaan, mikä merkitsee muun muassa oikeutta päättää lapsien

¹⁹⁷ OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 23.

¹⁹⁸ OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 15.

¹⁹⁹ Burrell 2011, s. 1005-1006.

²⁰⁰ Burrell 2011, s. 1006-1007.

²⁰¹ Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s. 334. Kts. Suomen perustuslaki (731/1999), 10 § ja Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999). 8 artikla.

hankkimisesta²⁰². Tätä lisääntymisvapautta turvataan perustuslain 19 §:ssä, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet sekä edistettävä väestön terveyttä²⁰³. Vaikka tahatonta lapsettomuutta pidetäänkin yhä enenevässä määrin sairautena, jonka hoitoon yhteiskunnan tulee osoittaa tarvittavia voimavaroja tietyin edellytyksin, ei tähän veloitteeseen kuitenkaan katsota sisältyvän lapsettomuuden torjumista kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla²⁰⁴. Julkista terveydenhuoltoa ei siis voida velvoittaa järjestämään mahdollisuutta vanhemmille saada oma biologinen lapsi²⁰⁵ eikä kenelläkään katsota olevan ehdotonta oikeutta saada lapsi²⁰⁶.

Jotkut sijaissyntytyksen kiellon kannalla olevat katsovat, että lapsen etu vaarantuu sijaissyntytyksjärjestelyssä. Sijaissyntytyksjärjestelyssä sijaissyntyttäjän raskaudenaikaiset toimet voivat aiheuttaa tai lisätä riskiä lapsen vammautumiseen eikä koskaan voida etukäteen varmistua siitä, että järjestelyssä syntyvän lapsen oikeudet ja etu toteutuisivat käytännössä. Lapsen oikeus esimerkiksi raskauden aikaiseen hoivaan ja suojeluun voi vaarantua ja järjestely voi vaikuttaa lapsen kykyyn muodostaa turvallisia kiintymyssuhteita. Sijaissyntytyksjärjestely on siis aina riski syntymättömän lapsen näkökulmasta eikä tällaista riskiä olisi kuitenkaan välttämätöntä ottaa.²⁰⁷

Sijaissyntytyksjärjestely nähdään vaikeana oikeudellisena ongelmana, jonka sääntely on jopa mahdoton tehtävä. Tämä näkemys johtuu sijaissyntytyksjärjestelyn luonteesta, jossa syntyy vanhemmuutta koskevia samanaikaisia, mutta kuitenkin toisilleen täysin vastakkaisia merkityksiä. Tällä tarkoitetaan sitä, että järjestelyssä on tarkoitus poistaa aiottujen vanhempien tuskaa siitä, että he eivät voi saada omaa geneettistä lasta, mutta samaan aikaan lapsen saaminen on oltava jopa yhdentekevää sijaissyntyttäjänä toimivalle naiselle.²⁰⁸

9 Yhteenveto ja johtopäätökset

Opinnäytetyössä on käsitelty sijaissyntytykseen liittyviä peruskäsitteitä sekä sijaissyntytyksen eri muotoja. Työssä on esitelty sijaissyntytyksen historiaa Suomessa sekä selvitetty sijaissyntytyksen kieltämistä ja siihen johtaneita syitä. Lisäksi työssä on tutkittu Englannin ja Israelin lainsäädäntöä sijaissyntytyksen osalta ja tämä on avannut näkökulmia siihen, tulisiko

---

²⁰² Salminen - Burrell - Lehtonen 2007, s. 334.

²⁰³ Burrell 2011, s. 1004; Suomen perustuslaki (731/1999), 19 §.

²⁰⁴ Burrell 2011, s. 1004-1005.

²⁰⁵ Lahti 2018.

²⁰⁶ OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 21.

²⁰⁷ OM:n Mietintöjä ja lausunto 6/2013, s. 21-22.

²⁰⁸ Burrell 2011, s. 1000 ja 1007.

Suomessa sallia sijaissynnytys ja minkälaisessa muodossa se tulisi sallia. Tässä kappaleessa vedetään ensin yhteen Englannin ja Israelin lainsäädäntöjen sekä käytäntöjen yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sijaissynnytykseen liittyvistä pääasioista. Vertailussa ei käydä läpi Suomen lainsäädäntöä, koska Suomessa sijaissynnytys ei ole sallittua. Yhteenvedon jälkeen perustellaan sitä, miksi sijaissynnytys tulisi sallia Suomessa, jonka jälkeen esitetään ratkaisu siitä, minkälaista sääntelyä tulisi sen osalta olla.

Englannin ja Israelin lainsäädäntö ja käytäntö sijaissynnytyjärjestelyn osalta ovat hyvin samankaltaiset, mutta toki eroavaisuuksiakin löytyy. Sekä Englanti että Israel sallivat sijaissynnytyksen ei-kaupallisessa muodossa, kaupallisen sijaissynnytyksen ollessa näissä maissa kiellettyä²⁰⁹. Molemmissa maissa sijaissynnyttäjälle voidaan kuitenkin maksaa järjestelystä aiheutuneita korvauksia ja kuluja eikä kummassakaan maassa näille kuluille ole selkeää enimmäismäärää. Englannissa kuluasian ratkaisee tuomioistuin tapauskohtaisesti ja Israelissa erikoiskomitea hyväksyy maksettavat kulut.²¹⁰

Englannissa molemmat sijaissynnytyksen muodot, eli perinteinen ja keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytys, ovat sallittuja, kuitenkin edellyttäen, että vähintään toinen aiotuista vanhemmista on geneettisesti sukua syntyvälle lapselle²¹¹. Israelissa vain keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytys on sallittua, mutta kuten Englannissa, lapsen on myös oltava geneettisesti sukua vähintään toiselle aiotuista vanhemmista²¹². Sekä Englannissa että Israelissa aiotuille vanhemmille on tarkat edellytykset järjestelyyn pääsystä. Englannissa aiottuja vanhempia koskevat edellytykset tulevat esiin vanhemmuuden määräystä haettaessa²¹³, kun taas Israelissa edellytyksiä tutkitaan jo järjestelyyn haettaessa²¹⁴. Israelissa on myös tarkat ehdot sijaissynnyttäjänä toimimiselle²¹⁵, kun taas Englannin lainsäädäntö ei rajoita sijaissynnyttäjänä toimimista²¹⁶.

Englannissa oikeudellisen vanhemmuuden siirto tapahtuu vanhemmuuden määräyksellä, jota haetaan tuomioistuimelta²¹⁷. Israelissa aiotut vanhemmat lupautuvat hyväksymään

---

²⁰⁹ ETENE 2011, s. 18; OM:n Selvityksiä ja ohjeita 52/2012, s. 15.

²¹⁰ Schuz 2013, s. 206; Department of Health & Social Care 2018b, s. 10.

²¹¹ Department of Health & Social Care 2018b, s. 6-7.

²¹² Honig - Nave - Adam 2000, s. 115; Schenker 2003, s. 255.

²¹³ Human Fertilisation and Embryology Act 2008, Part 2, section 54, subsections 1-8.

²¹⁴ Ministry of Health, State of Israel 2019b; Honig - Nave - Adam 2000, s. 117.

²¹⁵ Schenker 2003, s. 255; The Law Library of Congress 2012, s. 10.

²¹⁶ Hope surrogacy support service 2019.

²¹⁷ Department of Health & Social Care 2018a, s. 7.

järjestelyssä syntyneen lapsen huoltajuuden ehdoitta sijaissynnytyssopimuksessa²¹⁸. Mikäli aiotut vanhemmat ja sijaissynnyttäjä olisivat erimieltä siitä, keiden pitäisi olla lapsen huoltajat, ratkaistaan asia sekä Englannissa että Israelissa tuomioistuimen toimesta. Molemmista maista tuomioistuin tekee päätöksen lapsen parhaan edun mukaan.²¹⁹ Alla olevaan taulukkoon on koottu yllä kerrotut Englannin ja Israelin lainsäädäntöjen sekä käytäntöjen yhtäläisyydet ja eroavaisuudet.

	Englanti	Israel
Kaupallinen sijaissynnytyks / ei-kaupallinen sijaissynnytyks	Ei-kaupallinen muoto sallittu	Ei-kaupallinen muoto sallittu
Sijaissynnyttäjälle suoritettavat korvaukset	Vain kohtuudella aiheutuneet kulut	Korvaukset hyvityksenä raskausajasta ja kärsimyksestä
Korvausten määrä	Ei määritelmää laissa, tuomioistuin ratkaisee tapauskohtaisesti	Korvaukset hyväksytetään komitealla, mutta määrän ei käytännössä puututa
Perinteinen sijaissynnytyks/ keinohedelmöitykseen perustuva sijaissynnytyks	Sekä perinteinen, että keinohedelmöitykseen perustuva muoto sallittua	Vain keinohedelmöitykseen perustuva muoto sallittu
Edellytykset aiotuille vanhemmille	Tarkat edellytykset vanhemmuuden määräystä varten	Tarkat edellytykset järjestelyyn pääsyä varten
Edellytykset sijaissynnyttäjälle	Ei säännöksiä lainsäädännössä	Tarkat edellytykset sijaissynnyttäjän toimimiselle
Vanhemmuuden siirto	Haetaan vanhemmuuden määräystä tuomioistuimelta	Vanhemmat lupautuvat hyväksymään huoltajuuden sijaissynnytyssopimuksessa
Erimielisyytilanteet	Tuomioistuin ratkaisee lapsen parhaan edun mukaan	Tuomioistuin ratkaisee lapsen parhaan edun mukaan

Taulukko 1: Englannin ja Israelin lainsäädäntöjen sekä käytäntöjen yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sijaissynnytykseen liittyvistä pääasioista.

Tämän tutkielman tuloksena todetaan, että sijaissynnytyks tulisi sallia Suomessa ei-kaupallisessa muodossa, eli sellaisena, kuin se on sallittu Englannissa ja Israelissa.

²¹⁸ Honig - Nave - Adam 2000, s. 119.

²¹⁹ Honig - Nave - Adam 2000, s. 119; Gov.uk 2018.

Sijaissynnytysjärjestelyn tulisi perustua lähtökohtaisesti auttamisen haluun ja järjestelyssä tulisi välttää mahdollinen vähempiosaisten hyväksi käyttäminen, jonka vuoksi sijaissynnytyksen kaupallinen muoto ei ole mahdollinen vaihtoehto. Sijaissynnytyksen sallimista puoltaa erityisesti se seikka, että sekä Englanti, ja Israel ovat lähiaikoina muuttaneet omaa lainsäädäntöään sijaissynnytyksen osalta sallivammaksi. Englanti salli vuonna 2019 voimaan tulleella muutoksella sijaissynnytyksen yksineläville²²⁰, ja vuonna 2018 Israel mahdollisti sijaissynnytysjärjestelyn yksineläville naisille²²¹. Lainsäädäntöjen muuttuminen sallivampaan suuntaan antaa ymmärtää, että kyseisissä maissa nähdään sijaissynnytyksen positiiviset vaikutukset suurempina, kuin siihen liittyvät negatiiviset ongelmat.

Suomessa sijaissynnytyksen kieltoa perusteltiin hallituksen esityksessä (HE 76/2002 vp) muun muassa sillä, että järjestelyn paneminen täytäntöön edellyttäisi äitiyteen liittyvistä periaatteista luopumista, eikä näistä periaatteista luopumista pidetty mahdollisena²²². Englannin lainsäädäntö määrittelee kuitenkin äidin ja isän lähtökohtaisesti samoilla periaatteilla, kuin Suomen lainsäädäntö, ja tästä huolimatta Englannissa vanhemmuuden siirto aiotuille vanhemmille onnistuu vanhemmuuden määräyksellä. Englannissa suurin osa sijaissynnytystapauksista on sujunut hyvin ja vanhemmuuden siirto on ollut lapsen edun mukaista²²³. Englannin toimintatapa kumoaa hallituksen esityksessä esitetyn näkemyksen ja samalla puoltaa sijaissynnytyksen sallimista.

Sijaissynnytyksen kieltoa perusteltiin hallituksen esityksessä (HE 76/2002 vp) myös sillä, että sijaissynnyttäjäksi pyydetty henkilö asetetaan vaikeaan tilanteeseen kysyjän ollessa läheinen henkilö²²⁴. Israel on ratkaissut tämän ongelman asettamalla ehdon, että sijaissynnyttäjänä ei saa toimia aiotuille vanhemmille tuttu henkilö tai sukulainen²²⁵. Näin ollen tälläkin perusteella sijaissynnytys olisi sallittavissa Suomessa, mikäli sijaissynnyttäjänä toimimiselle rajattaisiin tarkat ehdot.

Lienee selvää, että sijaissynnytysjärjestely on eettisesti ja oikeudellisesti ongelmallinen asia, johon on vaikeaa saada yhtä yleistä ja toimivaa ohjetta tai sääntöä. Järjestelyssä sijaissynnyttäjä joutuu henkisesti ja fyysisesti rankalle koetukselle, mutta järjestely on

---

²²⁰ Willows 2019.

²²¹ Surrogacy in Israel 2019.

²²² HE 76/2002 vp, s. 17.

²²³ Department of Health & Social Care 2018b, s. 19.

²²⁴ HE 76/2002 vp, s. 17

²²⁵ Schenker 2003, s. 255; The Law Library of Congress 2012, s. 10.

haastava myös pariskunnalle tai henkilölle, joka toivoo omaa geneettistä lasta. Järjestelyn luonteesta johtuen, mikäli Suomessa sallittaisiin sijaissynnytys, tulisi sen olla tarkoin säänneltyä, kuten Englannissa ja Israelissa. Samasta syystä johtuen Suomessa ennen valinnut avoin oikeustila ei nykypäivänä voi myöskään tulla kysymykseen.

Kuten aiemmin todettu, Suomessa sijaissynnytyksen tulisi olla Englannin ja Israelin tapaan eikaupallista. Mikäli katsottaisiin, että sijaissynnyttäjälle voidaan korvata välittömät järjestelystä aiheutuneet kustannukset tai kipu- ja haittakorvaukset taikka molemmat, tulisi maksettavien korvausten määrään kuitenkin kiinnittää huomiota. Toisin kuin Englannissa ja Israelissa, sijaissynnyttäjälle maksettaville korvauksille tulisi määritellä enimmäismäärä, joka ei saisi nousta liian korkeaksi, kuten se Israelissa on noussut. Hintakatto vähentäisi riskiä siihen, että sijaissynnyttäjä ryhtyisi järjestelyyn pelkän rahan takia, sillä järjestelyyn pitäisi nimenomaan ryhtyä auttamisen halusta, kuten Israelin lainsäädännössä on ollut tarkoituksena.

Kuten edelläkin todettu, mikäli Suomessa sallittaisiin sijaissynnytys, tulisi järjestelyyn ryhtymistä rajoittaa Israelin tapaan sillä, että sijaissynnyttäjä ei saa olla aiotuille vanhemmille entuudestaan tuttu tai läheinen henkilö. Tällä tavoin mahdollinen läheisten aiheuttama painostus ei vaikuta päätökseen ryhtyä järjestelyyn, vaan kuten edellä mainittu, järjestelyyn ryhdyttäisiin vain auttamisen halusta. Sijaissynnyttäjänä toimivan henkilön tulisi Israelin tapaan olla naimaton, jotta Suomessa välttäisiin sijaissynnyttäjän aviomiehen suostumuksen pyytämiseltä adoption osalta. Toisaalta kuitenkin on mahdollista, että täysin poikkeustilanteessa sijaissynnyttäjänä saisi toimia naimisissa oleva nainen, kuten Israelissakin saa toimia.

Kuten Israelissa, myös Suomessa sijaissynnytys pitäisi sallia vain keinohedelmöitykseen perustuvassa muodossa, jotta sijaissynnyttäjällä ei olisi geneettistä sidettä lapseen ja näin riskit lapsen luovuttamisessa aiotuille vanhemmille pienenisivät. Ei ole kuitenkaan tarpeellista edellyttää, että järjestelyssä syntyvä lapsi olisi geneettisesti sukua edes toiselle aiotuista vanhemmista, kuten Israelissa ja Englannissa on edellytetty, sillä sijaissynnytyjärjestely on lapsettomuuden hoitomuoto erityisesti heille, jotka eivät voi saada omaa geneettistä lasta. Näin ollen järjestelyyn hakeutuvat oletettavasti haluavat oman geneettisen lapsen, jolloin ainakin kokonaan luovutetuilla sukusoluilla aikaan saatu raskaus olisi epätodennäköinen. Lisäksi Suomessa muissakin hedelmöityshoitomenetelmissä voidaan käyttää luovutettuja sukusoluja, jonka vuoksi niiden rajaaminen pois sijaissynnytyjärjestelystä olisi kyseenalaista.

Vaikka Englanti ja Israel ovat muuttaneet lainsäädäntöään sallivammaksi järjestelyyn pääsyn osalta, tulisi Suomessa aloittaa järjestelyn salliminen sillä, että järjestelyyn pääsee vain silloin, kun lapsettomuus johtuu kohdun puuttumisesta tai kohdun rakenteellisesta taikka toiminnallisesta viasta. Kuten Israelissa, edellytyksenä tulisi myös olla se, että aiotut vanhemmat ovat keskustelleet ammattilaisen kanssa myös muista lapsettomuuden

hoitomuodoista. Nämä edellytykset osallaan sulkisivat pois henkilöt, jotka eivät halua itse kantaa ja synnyttää lasta esteettisistä syistä. Lisäksi nämä edellytykset saattaisivat vähentää Suomeen mahdollisesti tulevaa aiemmin tässä työssä mainittua lisääntymisturismivirtaa.

Samaa sukupuolta olevat pariskunnat ja yksinelävät voisivat myös hakeutua järjestelyyn, mikäli heillä on yllä mainittu fysiologinen syy. Tämä kuitenkin osallaan sulkisi pois esimerkiksi homopariskunnat ja yksinelävät miehet, joka on tietenkin epätasa-arvoista. Järjestelyyn pääsyn laajempaa sallivuutta voitaisiin käsitellä uudelleen tarkemmin sitten, kun on nähty, miten järjestely toimii käytännössä Suomessa.

Kuten Israelissa ja osittain Englannissa, järjestelyyn hakeutuvien kaikkien osapuolien tulisi olla täysi-ikäisiä. Lisäksi Israelissa vaaditut edellytykset järjestelyyn pääsyyn olisivat hyviä edellytyksiä otettavaksi käyttöön myös Suomessa. Sijaissynnyttäjän tulisi siis olla 22-39-vuotias ja hän saisi toimia sijaissynnyttäjänä enintään kaksi kertaa. Sijaissynnyttäjän sekä aiottujen vanhempien tulisi todistaa sopivuutensa järjestelyyn sekä lääketieteellisellä että psykologisella lausunnolla. Sijaissynnyttäjän tulisi lisäksi käydä yleisessä ja gynekologisessa tarkastuksessa. Lisäksi Söderström-Anttilan ja Ämmälän näkemyksen mukaisesti sijaissynnyttäjällä tulisi olla entuudestaan vähintään yksi lapsi ja aiempien raskauksien ja synnytysten olisi tullut olla onnistuneita. Erittäin tärkeää olisi myös, että Söderström-Anttilan ja Ämmälän esittämä psykologinen ja lääketieteellinen neuvonta kaikille järjestelyn osapuolille alkaisi heti järjestelyn alussa ja jatkuisi vielä synnytyksen jälkeenkin. Tällaiset edellytykset edesauttaisivat järjestelyn onnistumista ja samalla vähentäisivät järjestelyyn liittyviä riskejä.

Englannin käytäntö sijaissynnytyssopimusten tekemisestä ja toisaalta niiden täytäntöönpanon mahdottomuudesta on realistinen sekä toimiva ja se on tällä perusteella siirrettävissä Suomeen. Mikäli sijaissynnytyjärjestelyssä tulisi erimielisyyksiä sijaissynnyttäjän ja aiottujen vanhempien välille siitä, keiden pitäisi olla lapsen oikeudelliset vanhemmat, olisi asia päätettävä tuomioistuimen toimesta. Toimintamalli olisi siis samanlainen, kuin Englannissa ja Israelissa. Tällaisessa toimintamallissa täysin puolueeton taho tutkisi asiaa kaikkien osapuolien näkökulmasta, mutta tekisi päätöksen erityisesti lapsen parhaan edun mukaisesti. Tällä tavalla turvattaisiin lapsen etu vaikeassa tilanteessa parhaalla mahdollisella tavalla.

Mikäli Suomessa sallittaisiin sijaissynnytyks, tulisi myös Suomeen perustaa Israelin tapaan oma sijaissynnytyksistä päättävä elin, joka koostuisi Israelin tapaan useammasta eri alan asiantuntijasta. Kuitenkin, toisin kuin Israelissa, Suomen kannalta ei ole tarpeenmukaista, että yksi komitean jäsenistä olisi pappi. Suomessa uskonnon merkitys on Israeliin nähden vähäisempi, jolloin papin tärkeys olla komitean jäsenenä jää myös vähäisemmäksi.

Tällaisessa omassa päättävässä elimessä etuna on se, että tietty asiantuntijaryhmä on perehtynyt laajalti haastavaan asiaan ja useamman jäsenen johdosta järjestelyyn pääsy ei ole

esimerkiksi vain yhden henkilön päätettävissä. Kuitenkin hieman avoimeksi jää kysymys siitä, voiko tällaisella päättävällä elimellä olla Israelin erikoiskomitean tapaan valtaa muuttaa sijaissynnytysjärjestelyyn pääsyn edellytyksiä ja järjestelyyn liittyviä vaatimuksia. Vaatimusten muuttaminen pienen asiantuntijaryhmän toimesta on hieman kyseenalaista, jonka vuoksi Suomessa mahdollisella päättävällä elimellä ei ainakaan yksinään tulisi olla tällaista valtaa.

Lähteet

Painetut

Husa, Jaakko 2013. Oikeusvertailu: teoria ja metodologia. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Salminen, Sakari 2006. Keinoalkuisen lapsen oikeusasema. Teoksesta Bio-oikeus lääketieteessä. Lehtonen, Lasse. (toim.). Helsinki: Edita Prima Oy.

Soini, Sirpa 2006. Hedelmöityshoidot ja alkiodiagnostiikka. Teoksesta Bio-oikeus lääketieteessä. Lehtonen, Lasse. (toim.). Helsinki: Edita Prima Oy.

Tiitinen, Aila 2015. Lapsettomuuden lääketieteelliset syyt ja hedelmällisyshoidot. Teoksesta Toisenlainen tie. Tahaton lapsettomuus, kriisi ja selviytyminen. Tallinna Raamatutrükikoda. Viro.

Kirjallisuus

Avramova, Nina 2019. The UK's restrictive surrogacy law are hurting couples and pushing many abroad. CNN Newsource Sales, Inc. Atlanta. Viitattu 30.3.19.

<https://search.proquest.com/docview/2168074385?accountid=12003>

Benshushan, Abraham - Schenker, Joseph G. 1997. Legitimizing surrogacy in Israel. Teoksesta Human Reproduction, vol. 12, no. 8. Viitattu 31.3.2019.

<http://claradoc.gpa.free.fr/doc/52.pdf>

Burrell, Riitta 2011. Sijaissynnytysjärjestelyt - oikeudellisia näkökohtia. Lakimies 5/2011.

Viitattu 11.5.2019. <https://www.edilex-fi.nelli.laurea.fi/lakimies/8126.pdf>

Clark, Rebecca - Hayes, Jill -Murphy, Michelle - Richard-Davis, Gloria - Pucheu Theall, Katherine 2009. Planning parenthood: Strategies for succes in fertility assistance, adoption, and surrogacy. Viitattu 4.3.2017.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/laurea/reader.action?docID=3318479>

Department of Health & Social Care. 2018a. Care in Surrogacy. Guidance for the care of surrogates and intended parents in surrogate births in England and Wales. Viitattu 18.3.2019.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/684259/surrogacy-guidance-for-healthcare-professionals.pdf

Department of Health & Social Care. 2018b. The Surrogacy Pathway. Surrogacy and the legal process for intended parents and surrogates in England and Wales. Viitattu 18.3.2019.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/684275/surrogacy-guidance-for-intended-parents-and-surrogates.pdf

Halbfinger, David - Rosen, Jonathan 2018. Israelis Protest Denial of Surrogacy Rights to Same-Sex Couples. The New York Times. Viitattu 15.4.2019.

<https://www.nytimes.com/2018/07/22/world/middleeast/israel-same-sex-surrogacy.html>

Honig, Deborah - Nave, Orit - Adam, Roni 2000. Israeli surrogacy law in practice. Teoksesta The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences, vol 37, no 2. Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences. Jerusalem. Viitattu 2.4.2019.

<https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/docview/236924816?accountid=12003>

Huupponen, Krista 2014. Sijaissynnytys ja kohdunvuokraus. Maisteritutkielma. Lapin yliopisto. Oikeustieteiden tiedekunta. Viitattu 24.2.2019.

<https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjZvPK4O9TgAhUI2aYKHVJbDU8QFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Flauda.ulapland.fi%2Fbitstream%2>

[Fhandle%2F10024%2F60007%2FHuupponen.Krista.pdf%3Fsequence%3D2%26isAllowed%3Dy&usg=AOvVaw3fjg76KcwaxyS2RG5klrH](#)

Kangas, Urpo 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Talentum. Viitattu 28.1.2019. <http://nelli.laurea.fi/login?qurl=http%3A%2F%2Fverkkokirjajhyly.almatalent.fi.nelli.laurea.fi%2Fteos%2F13si420948>

Lahti, Liisa 2018. Kim Kardashianin lapsensaantikeinoa ei sallita Suomessa - ”Biologinen jälkeläinen ei ole ihmisoikeus”. Viitattu 24.2.2019. <https://www.iltalehti.fi/perheartikkelit/a/201801182200677073>

Lipkin, Nuphar - Samama, Etti 2010. Surrogacy in Israel. Status Report 2010 and Proposals for Legislative Amendmend. Viitattu 31.3.2019. http://isha.org.il/wp-content/uploads/2014/08/surrogacy_Eng001.pdf

Mikkola, Tuulikki 2001. Oikeusvertailun merkitys kansallisten yksityisoikeudellisten normien tulkinnassa. Edilex. Viitattu 3.6.2019. <https://www.edilex.fi/artikkelit/17.pdf>

Muffitt, Eleanore 2015. How to have a baby by surrogate in the UK. The Telegraph. Viitattu 26.5.2019. <https://www.telegraph.co.uk/women/mother-tongue/11583545/How-to-have-a-baby-by-surrogate-in-the-UK.html>

Palo, Mira. 2015. Lempeämmät lapsettomuushoidot. YLE. Viitattu 27.4.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/09/01/lempeammat-lapsettomuushoidot>

Pehkonen, Kati - Skön, Kirsi 2018. Kambodžalainen sijaissyntyttäjä luovutti lapsen huoltajuuden suomalaiselle miehelle sormenjäljellään - oikeus vahvasti isyyden, vaikka sijaissyntytykset on Suomessa kielletty. Yle. Viitattu 11.5.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/09/24/kambodzalainen-sijaissyntyttäjä-luovutti-lapsen-huoltajuuden-suomalaiselle>

Sales, Ben 2015. Why Israeli couples have surrogate pregnancies in Nepal. Jewish telegraphic agency. Viitattu 11.5.2019. <https://www.jta.org/2015/04/27/israel/why-israeli-couples-have-surrogate-pregnancies-in-nepal>

Salminen Sakari 2007. Sijaissyntytyks - sallitusta kielletyksi. Oikeustieto 1/2007. Viitattu 22.4.2019. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/oikeustieto/4906.pdf>

Salminen, Sakari - Burrell, Riitta - Lehtonen, Lasse 2007. Hedelmöityshoidot, lisääntymisvapaus ja lapsen etu. Teoksesta Oikeustiede-Jurisprudentia, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja 2007. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. Viitattu 4.3.2019. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/oikeustiede/8373.pdf>

Savolainen, Jukka 2013. Sijaissyntytyskysymystä tulee vielä harkita huolellisesti - OM ei valmistelee lakimuutosta tällä hallituskaudella. Edilex. Viitattu 27.5.2019. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/uutiset/36779?allWords=sijaissyntytyks&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=605953>

Schuz, Rhona 2003. Surrogacy in Israel: An Analysis of the Law in Practice. Teoksesta Surrogate Motherhood: International Perspectives. Edited by Cook, Rachel and Shelley, Day Sclater with Kaganas, Felicity. HART Publishing. Oxford - Portland Oregon. Viitattu 1.4.2019. https://www.researchgate.net/profile/Ivo_De_Sousa/post/Can_anyone_recommend_any_good_texts_regarding_male_surrogacy/attachment/59d62b7a79197b8077989db0/AS%3A343151064698883%401458824997723/download/%5BShelley_Day_Sclater%2C_Rachel_Cook%2C_Felicity_Kagana%5D+Surrogate+Motherhood+International+Perspectives.pdf

Schuz, Rhona 2013. The developing right to parenthood in Israeli law. Viitattu 10.5.2019. <http://weblaw.haifa.ac.il/en/JudgesAcademy/workshop4/Documents/Lecture4.pdf>

Sharon, Jeremy - Rosen, Jonathan Weber 2018. Gay couples denied right to surrogacy in new law. The Jerusalem post. Viitattu 21.4.2019. <https://www.jpost.com/Israel-News/Surrogacy-bill-passes-Netanyahu-flip-flops-on-homosexual-surrogacy-562810>

Schenker, Joseph G. 2003. Legal Aspects of ART Practice in Israel. Teoksesta Journal of Assisted Reproduction and Genetics, vol 20, no 7. Springer Nature B.V. New York. Viitattu 1.4.2019. <https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/docview/216615560?accountid=12003>

Surakka, Jani 2014. Suomessa ei ole erityissäännöksiä ulkomailla toteutetuista sijaissynnytysjärjestelyistä. Edilex. Viitattu 11.5.2019. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/uutiset/39441?allWords=sijaissynnytys&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=618387>

Söderström-Anttila, Viveca 2011. Nettivieraana dosentti, erikoislääkäri Viveca Söderström-Anttila: Sijaissynnytys tarkoittaa hyvän tekemistä. Viitattu 22.4.2019. <https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/uutiset/28704?allWords=sijaissynnytys&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=533475>

Söderström-Anttila et al., Viveca 2002. Experience of in vitro fertilization surrogacy in Finland. Acta Obstet Gynecol Scand. Viitattu 2.3.19. <https://pdfs.semanticscholar.org/a5bb/0980084b3d077f6ef7fed4d2315af3020d1e.pdf>

Söderström-Anttila, Viveca - Ämmälä, Pirkko 2011. Oma geneettinen lapsi sijaissynnytysshoidon avulla. ETENE (Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteiden neuvottelukunta). Sijaissynnytysshoito Suomessa. Lausunto. Viitattu 28.4.2019. <https://etene.fi/documents/1429646/1556028/Lausunto+sijaissynnytysshoitoista+Suomessa.pdf/75471d9a-71a8-470a-a65a-dfeb2e0b4e71/Lausunto+sijaissynnytysshoitoista+Suomessa.pdf.pdf>

The Law Library of Congress 2012. Israel: Reproduction and Abortion: Law and Policy. Viitattu 25.5.2019. http://www.loc.gov/law/help/israel_2012-007460_IL_FINAL.pdf

Tiitinen, Aila - Savolainen-Peltonen, Hanna 2019. Lapsettomuus. Teoksesta Naistentaudit ja synnytykset. Duodecim 2011. Helsinki. Viitattu 7.3.2019. <https://www.oppiportti.fi/op/opk04496>

Toivonen, Virve-Maria 2017. Lapsen oikeudet ja oikeusturva. Alma Talent Oy. Viitattu 6.5.2019. <http://nelly.laurea.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/17pe430749>

Willows, Jennifer 2019. Single people in the UK can now become parents via surrogacy. BioNews 981. Viitattu 7.5.2019. https://www.bionews.org.uk/page_140662

Sähköiset

Gov.uk. 2018. Surrogacy: legal rights of parents and surrogates. Viitattu 26.3.2019. <https://www.gov.uk/legal-rights-when-using-surrogates-and-donors/print>

Hope surrogacy support service 2019. So you want to be a surrogate mother... Viitattu 3.6.2019. <https://hopesurrogacysupportservice.co.uk/becoming-a-surrogate>

Lastensuojelun keskusliitto 2019. Lasten huoltajuus. Viitattu 13.4.2019. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lasten-huoltajuus/>

Ministry of Health, State of Israel 2019a. Surrogacy in Israel. Viitattu 14.4.2019.
<https://www.health.gov.il/English/Topics/fertility/Surrogacy/Pages/default.aspx>

Ministry of Health, State of Israel 2019b. The Board for Approval Surrogacy Agreements. Viitattu 15.4.2019.
https://www.health.gov.il/English/Services/Committees/Embryo_Carrying_Agreements/Pages/default.aspx

Oikeusministeriö 2018. Äitiyslaki voimaan huhtikuussa 2019. Viitattu 13.4.19.
https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/aitiyslaki-voimaan-huhtikuussa-2019

Suomen lääkäriliitto 2019. Lapsettomuuden hoito. Viitattu 16.2.2019.
<https://www.laakariliitto.fi/laakarinetiikka/elaman-alku-ja-raskausaika/lapsettomuuden-hoito/>

Tammuz Family 2019. IVF - koeputkihedelmöitys sijaissynnytysprosessissa. Viitattu 29.4.2019.
<https://www.nordicsurrogacy.se/fi/ivf-koeputkihedelmoitys-sijaissynnytysprosessissa/>

Virallislähteet ja oikeuskäytäntö

ETENE (Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta) 2011. Sijaissynnytyshoito Suomessa. Lausunto.

HE 3/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi hedelmöityshoidoista ja isyyslain muuttamisesta

HE 76/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sukusolujen ja alkioden käytöstä hedelmöityshoidossa ja isyyslain muuttamisesta

Helsingin HO 5.7.2013, 2064

Human Fertilisation and Embryology Act 2008

LA 23/2007 vp. Laki hedelmöityshoidoista annetun lain 8 §:n 6 kohdan kumoamisesta.

Lapsen oikeuksien komitea 2013. Yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). Yleissopimus lapsen oikeuksista.

LaVM 1/2018 vp.

OM:n (oikeusministeriön) mietintöjä ja lausuntoja 6/2013. Arviomuistio sijaissynnytysjärjestelyistä. Lausuntotiivistelmä.

OM:n (oikeusministeriön) mietintöjä ja lausuntoja 56/2013. Isyyslain uudistaminen.

OM:n (oikeusministeriön) selvityksiä ja ohjeita 5/2013. Isyyden määräytyminen. Kansainvälinen vertailu.

OM:n (oikeusministeriön) selvityksiä ja ohjeita 52/2012. Arviomuistio sijaissynnytysjärjestelyistä.

Surrogacy Arrangements Act 1985

Taulukot

Taulukko 1: Englannin ja Israelin lainsäädäntöjen sekä käytäntöjen yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sijaissyntytykseen liittyvistä pääasioista.	39
--	----